

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Quarta. De Causa Efficiente creata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

forma in subiecto existente, ut lignum esse calidum formalissimè aliud non est, quàm habere calorem, sed talis effectus nequit præstari à causa efficiente, vel in genere causæ efficientis; ergo in nullo genere potest Deus supplere: manifestat, quia non est assignabilis alius modus, quo subiectum denominaretur tali denominatione extrinsecà: probatur mi. modus causandi causæ efficientis fit per productionem effectus ab ea realitèr distincti, sed effectus causæ formalis non potest sic fieri, ergo: probatur mi. quia fit per communicationem suæ entitatis subiecto.

Probatur secunda pars: Quia causalitas materiæ est educatio & sustentatio formæ, sed hæc nequit fieri, nisi per subiectionem sustentantis ad rem sustentatam, sed Deus nequit in se recipere & sustentare formam; ergo nequit supplere hanc causalitatem.

Probatur tertia pars: Quia in Eu-
charistia existit quantitas, & tamen non subie-
ctatur in materia, ergo. Deinde potest Deus
conservare formam sine unione ad materiam,
solâ actione conservativâ, quâ antecederet
conservabat in materia.

Dices contra prima pars. VI.

Forma unitur materiæ unione, quæ est in materia; ergo potest Deus se ipsum unire subiecto, sine mutatione & imperfectione receptionis, per solam terminationem materiæ inexistentis. R. negando ant. Quia forma non potest uniri subiecto sine aliqua mutatione sui, & hæc mutatio non fit, nisi per receptionem unionis, quâ intrinsecè formalitèr dicitur unita subiecto, quod debet informare.

DISPUTATIO IV. DE CAUSÀ EFFICIENTE CREATA.

Dari causam efficientem res defectu non vertitur amplius in dubium, quàmvis nonnulli olim, teste Averoe, opinati sint, nullam causam creatam dari, quæ aliquid produceret, sed Deum tantummodo ad presentiam caloris producere calorem, ad presentiam ignis ignem, ad presentiam nivis frigus & sic de cæteris. sed hæc deliria fuisse veterum, probat tum fides ex Concilio Tridentino damnante omnes eos Sess. 6. Can. 4. qui dicunt liberum arbitrium nihilominò agere, sed habere se passivè & mortuo modo, & ex ipsa Sacra Scriptura, quæ varios effectus rebus, & causis creatis adscribit, ut sunt omnia merita & demerita, probat item ratio, quia videtur inconceptibile, quòd non ego hanc descriptionem faciam, sed Deus solus ad presentiam manus meæ, cum illa charta & calamo sit sæpè præsens, nullam tamen descriptionem faciat, imò non apparet, cur natura providerit de tot tamq. diversis organis & instrumentis hominum, brutorumq. ad producendos diversissimos effectus, & sibi proportionatos, si Deus ad presentiam nudam eos produceret, cum posset ad presentiam auris producere visionem, & ad presentiam oculi auditionem; si enim ipse est, qui omnia operatur, non potest demonstrari, cur ad presentiam huius potius producat effectum, quàm alium. Et licet censeret possit, præmittendam disputationem, vel de causa in communi, vel de causa efficiente prima, quia tamen nihil causa in Deo, & creatura potest esse commune, sicut nihil est esse, ideo de causa creata disputationem inchoandam putavi, ut quemadmodum natura, ita etiam doctrina, ab imperfectioribus progredere ad perfectiora, imò perfectissimum Deum, ideo pronuncietur.

QUÆSTIO I.

Quid sit causa Efficiens?

Aristoteles plures tradidit causæ efficientis definitiones, vel potiùs descriptiones, tum in Metaphysica, tum Physica. Prima est: Causam efficientem esse primum principium per se, à quo procedit actio, vel motus atq. effectus; Altera, quam habet s. Metaph. t. 2. est, quòd sit principium primum mutationis & quietis, quæ definitiones à nonnullis recipiuntur veluti bonæ & adæquate; ab aliis eò contrà rejiciuntur, veluti in sufficientes & non abs re, nam prout in terminis jacent, neutra unquam mihi arrisit, graves etenim patiuntur difficultates, in primis enim non explicatur satis ejus causandi ratio, cum aliis conveniat, ut fini, tempori, loco, &c. quibus verà competit, nam finis est primum principium, & quidem magis primum, quàm sit effi-

ciens, cum finis efficientem moveat, materia item primum principium est omnis mutationis, & sic de aliis. Denique certum est naturam esse primum principium mutationis & quietis ejus, in quo est, si ergo causa efficiens etiam est tale principium, quomodo igitur inter se differunt? Propter has & similes difficultates Authores passim recedunt ab Aristotele, quàmvis non negem, quin posset etiam commodè salvari & explicari. Itaque ut meam mentem & descriptionem proponam, notandum, quòd non intendam aliam descriptionem dare, quàm causæ efficientis ad compositum Physicum, prout est una ex quatuor causarum generibus, non verò, ut comprehendat efficiens creativum, quod causare & efficere potest sine motu & mutatione. Unde ad quaestionem, quam breviter expediam,

DICO: causa efficiens propria, Physica & principalis bene describitur, quòd sit causa extrinsecà, per se realitèr influens esse in effectum, ipsam ex ratione

II. Describitur causa efficiens.

ione causalitatis non sustentando. Hanc, ut probem, declaro omnes ejus particulas. Dicitur itaque: *Causa extrinseca*, per quam particulam excluditur materia & forma, & convenit cum causa finali, nam materia & forma, licet concurrant ad compositum Physicum, non tamen extrinsecè, sed intrinsecè seipsas communicando: dicitur *per se*, per quod excluduntur causæ per accidens & instrumentales, quæ non in virtute propria & per se agunt, sed tantum in virtute communiata; excluduntur etiam conditiones sine quibus non &c. Particula *realiter* excludit causam finalem, quæ non nisi intentionaliter & metaphorice movet ad agendum. Dicitur *influens esse in effectum*, supple distinctum, per quod iterum excluduntur materia & forma, & adstruitur vera ratio causæ efficientis, quia nulla alia causa dat per se realiter esse effectui distinctum, præter efficientem, nam ut communis docet, & esse quoque de mente Scoti, superius probavi, materia & forma ut unitæ, non causant compositum, sed sunt ipsum compositum; Nec refert, quod materia etiam videatur dare esse alicui distinctum, seu influere in effectum distinctum, scilicet in formam, quia ejus influxus per ultimam particulam sufficienter rejicitur, scilicet *ipsum*, id est effectum, *ex ratione causalitatis suæ non sustentando*, quia materia ex sua ratione formali, quæ influit in formam, petit etiam eandem sustentare, cum in tali naturali sustentatione consistat ejus causalitas, quare licet etiam quandoque efficiens suum effectum sustentet, hoc non facit ex ratione suæ causalitatis, sed aliunde, exemplum sit de voluntate, quæ suam volitionem sustentat, non tamen ratione efficientis, sed quia est causa materialis ejusdem volitionis, & sic est quoque de intellectu. Per particulam *esse in effectum* supra positam, excluditur etiam causa corrumpens compositum, quæ potius dici deberet deficiens, quam efficiens. Item subjectum, respectu passionum, & relationum sibi identificatarum, quæ non per efficientiam, sed per emanationem procedunt. Contra datam definitionem non invenio particularem aliquam difficultatem, quare propro ad alia.

QUÆSTIO II.

De Causalitate Causæ Efficientis.

I.
In quolibet
efficiente
tres sunt re-
spectus.

Pro resolutione hujus quæstionis, Notandum ex Doctore, in quocunque Efficienti creato tres reperiri respectus: Primus est ad terminum totalem & principalem, qui dicitur productus, & sine addito dicitur respectus producentis ad productum, verbi gratiâ ignis *A* ad ignem *B* à se productum. Secundus est educentis vel inducentis ad educatum vel inductum, seu forma producta, ut ignis *A* respiciens formam ignis *B* à se de potentia materiae educatam. Tertius est respectus, quem dicit ignis generans ad subjectum formæ ignis generati, quod vocatur passum vel transmutatum, unde dicitur respectus transmutantis ad transmutatum. Primi duo respectus dicuntur, & sunt intrinsecus advenientes, tertius verò extrinsecus adveniens ex eo, quod non resultat necessario positus ex-

remis, quemadmodum resultant priores, potest namque transmutans & transmutatum esse absque eo, quod resultet ulla relatio; Omnes tamen isti respectus communiter, vocabulo actionis exprimi solent, quamvis non omnes actiones ad idem prædicamentum spectent, non priores spectent ad quartum, posterior ad quintum, ut docui in Logica, ubi id ipsum fufius adnotavi, sicut etiam quam multipliciter *Tò Actio* capi possit; unde ex ibidem dictis

Suppono primò: Actionem, quæcunque demum illa sit, non subjectari in passo, sed in agente: Quia actio est in illo, quod denominat agere, sed non denominat passum agere; ergò non erit in passo veluti in subjecto; patet major, nam hoc est commune omnibus formis, tam substantialibus, quam accidentalibus, tam absolutis quam relativis, ut subjectum denominent, cum illi inhæreant, & sese communicent.

Suppono secundò: Ex dictis supra agendo de causis in communi, quamcunque causalitatem non dicere aliquid absolutum, neque relationem aliquam mediam, inter causam & effectum, quia illud absolutum deberet esse vel ipsa entitas agentis, vel aliquid de novo productum, non primum, quia agens per actionem formaliter denominatur agens, nec secundum, quia omnis relatio præsupponit sua extrema, & consequenter nec actio erit aliquid absolutum, nec respectivum, medians inter causam & effectum. His præmissis

Dico I. Causalitas causæ efficientis in actu primo, est virtus, à quâ habet aliquid posse influere esse in effectum distinctum.

Probatur: Quia illa est causalitas in actu primo, à quâ res habet, ut denominari possit causa in tali actu, licet nihil producat, sed à virtute illa denominatur res formaliter causa in actu primo; ergò virtus illa erit ejus causalitas: ma. patet, quia in hoc distinguitur causalitas in actu primo, à causalitate in actu secundo, quod illa denominet causam, etiam si nihil producat, hæc verò non nisi dum actu producat: probatur mi. quia ex eo, quod res habet talem virtutem, potest vocari causa, quam si non haberet, non posset sic vocari, ergò.

Dico 2. Causalitas causæ efficientis in actu secundo, est actio, si referatur ad causam producentem, & terminum productum de novo, intrinsecus adveniens relatio, si consideretur autem respectu subjecti transmutati in ratione transmutantis, relatio est extrinsecus adveniens. Hæc colligitur ex Doctore in 4. d. 13. q. 1. & in 2. d. 1. q. 2. & alibi.

Probatur primò: Illa est causalitas in actu secundo, quæ posita & præciso omni alio, causa denominatur actu causare, sed posita actione, præciso omni alio, causa efficiens denominatur actu causans, ergò: probatur mi. quia posita actione in igne *A* denominatur formaliter causans ignem *B*, & transmutans subjectum, ergò.

Probatur secundò: Quodlibet abstractum debet explicari per aliquod abstractum, sed

sed causalitas est aliquid abstractum; ergo ipsa debet explicari per aliquid abstractum, sed in causa efficiente nihil melius dicitur, quam efficiencia, seu actio; ergo actio erit causalitas cause efficientis: probatur subsumptum, quia si esset aliquid, esset agere vel efficere, sed hoc non potest esse, ergo: ma. est Adversariorum: probatur mi. Non bene exprimitur, album est qualitas; ergo nec bene dicitur, causalitas est agere vel efficere, ex eo, quod unum sit concretum & alterum abstractum, & e contra sicut bene dicitur, albedo est qualitas, ita bene dicitur, causalitas est actio, ergo. Sed in contra

dependentia non arguit effectum proprie dictum.

QUAESTIO III.

An Causa secunda Creat a aliquid efficienter producat?

In Ingressu ad hanc disputationem

prænotavi quidem aliqua, tanquam certa, quod causa creata non mere passivè se habeat, sed etiam efficienter concurrat ad suos effectus producendos, videtur nihilominus materiae utilitas exigere, ut res paulò fufius examinetur, supponendo itaque inania fuisse deliria antiquorum, Deum omnia producere ad præsentiam causarum creatarum,

DICO: Causæ secundæ in hoc sublunari mundo verè Physicè efficiunt & producunt suos effectus. Hæc est Catholicorum omnium, &

Probatur primò: Ex Sacra Scriptu-

ra 1. Joan. 3. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem patiendi & clausit viscera sua ab eo. Si enim fratrem suum, quem videt non diligit, Deum, quem non videt, quomodo diligere possit: & Matth. 25. Prædicat Saluator, quomodo Filius hominis, cum venerit in Majestate sua, exprobrabit Peccatoribus, quod opera bona neglexissent facere: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, sitivi, & non dedistis mihi potum, hospes eram, & non collegistis me, infirmus & in carcere, & non visitastis me, quia non fecistis mihi ex minimis meis, nec mihi fecistis.* Et alibi plura similia comminatoria & exprobratoria. Ex quibus sic argumentor: Si Deus omnes omnino effectus causarum secundarum producit, ita, quod illæ nihil præsent, præter solam præsentiam, non haberet rationem, cur unos collaudaret de factis operibus bonis & meritoriis, & aliis exprobraret: omissionem istorum operum, ergo: probatur ant. quia tam boni, quam reprobi exhibuerunt tantummodò præsentiam suam, nec in virtute eorum fuit, ut ipsi producerent suos effectus; ergo gratis exprobraretur ipsis, cum nihil omiserint, quod in ipsis fuit, & si Deus solus producit effectus, solus illa causa est, quare hæc sint producti, & illinc sint omisi.

Probatur Conclusio secundò,

Authoritate Sanctorum Doctorum nostrorum Augustini lib. 5. de Civit. cap. 9. ubi docet: *Humanas voluntates humanorum operum causas.* Serm. 38. de verbis Dom. cap. 10. ait: *Homo hominem generat, equus equum, & pecus pecudem:* & 3. Trinit. cap. 8. dicit: *Sicut Matres sunt gravidæ fetibus, ita ipse mundus gravidus est causis nascentium:* ac denique lib. 9. cap. 17. universalitèr docet: *Naturam à Deo creatam esse ad suos certos effectus.* D. Bernardi de Vite mystica cap. 32. ubi ait: *Charitas ergo, quæ oriosa esse non potest, ubicunq; est, operibus se ostendit, sicut beatus Gregorius dicit: Probatio dilectionis exhibitio est operis:* & Epist. 84. de castigationis ratione & discretionem habenda scribens ait: *In similibus factis causa dissimilis simile recusat iudicium.* Et de Convers. ad Clericum cap. 8. adferbit opera nostra nobis dicens: *Nec enim opera*

H h h trans-

Arguitur: Nequit dici, quod causa efficiens habeat aliquam causalitatem respectu ejus, in quod non influit esse, sed non influit esse in subiectum; ergo non potest dici, quod habeat aliquam causalitatem respectu ejus. Sed R. dist. mi. non influit esse intrinsecum & absolute, concedo mi. non influit esse extrinsecum & secundum quid, nego mi. & consequentiam. Itaque licet subiectum præsupponatur simpliciter agenti, nihilominus sicut materia dicitur effectus formæ extrinsecus, ex eo, quod accipiat ab ea esse specificum, & determinatum in genere cause formalis, sic quoque subiectum accipit esse ab efficiente, non quod producat, sed quia transmutatur, ratione cuius transmutationis habet aliud esse nunc, quam antè habuerit. Sed

Instatur: Ab omnibus causalitatibus debet posse abstrahi aliqua ratio communis, sed ab eo, quod est secundum quid tale & ab illo, quod est simpliciter tale, non potest abstrahi aliqua ratio communis; ergo nec dici debet, causalitatem cause efficientis esse aliam ad subiectum, aliam ad terminum productum. R. negando mi. quia illud, quod est secundum quid tale & illud, quod simpliciter est tale, possunt habere aliquam rationem communem, si non specificam, saltem genericam & universalem, ut patet in pluribus aliis: & sic causalitas cause efficientis, ut sic dici poterit actio præsciendens à termino simpliciter producto, & à termino secundum quid producto, quia differentia illarum causalitatum erit specifica, non generica. Imò dici potest, licet non possit abstrahi conceptus communis simplex, poterit conceptus communis compositus disjunctivus, verbi gratia relatio, unde aliud productum est, vel transmutatum.

Urgetur: Ab eo, quod est effectus & quod est causalitas, nequit abstrahi aliqua ratio communis generica, cum sint diversorum generum, sed actio una est effectus; ergo nequit esse communis cum altera, quæ est causalitas: ma. patet, probatur minor, quia actio transmutantis est ipse effectus, cum aliàs nihil producat, imò utraque dici potest effectus, cum ab ipsa causa utraque dependat. R. dist. mi. est effectus Physicè productus, nego mi. per emanationem, concedo mi. & similiter dist. probationem ejus, est namque utraque actio effectus per emanationem, verum ista

F. Amandi Hermann Physica.

I.

II.

Causæ secundæ verè aliquid produciunt.

III.

transcunt, ut videntur, sed temporalia quæq, veluti eternitatis semina jaciuntur. Et alibi sæpe similia.

III.

Probatur Conclusio tertiò

Ratione, tum cujuslibet experientiã, quã scit se operari, loqui, scribere, ambulare, comedere, sed istæ operationes non proveniunt à Deo, sed ab ipso operante, ergò: probatur min. quia hæ, & similes operationes requirunt intrinsecum principium, sed Deus non est intrinsecum principium, ergò: patet ma. probatur mi. intrinsecum principium debet esse pars constitutiva veluti ratio quo agendi constituens agens quod, sed Deus non est, sed nec esse potest tale principium, ergò. Confirmatur: Ex operationibus immanentibus visionis, intellectiõnis, quæ requirunt idem principium productivum, quod est earum receptivum, sed si provenirent ab aliqua extrinseca causa, non possent dici immanentes; ergò, nec refert, quòd Aristoteles doceat, *intelligere esse quoddam pati*, quia tantum vult, quòd fiat formalitèr intelligens per passionem, seu receptionem, non verò, quòd non producat eandem etiam efficientèr, quod de potentis externis clarissimè liquet, quæ frequentissimè recipiunt species objectorum absq; eo, quòd se advertant videre, adeoq; non sufficit sola receptio visionis, sed etiam requiritur efficientia.

IV.

Probatur quartò: Si Deus omnia

agit, & causæ secundæ requiruntur tantummodo, veluti conditiones, ad quarum præsentiam effectus producit, sequitur, Deum inconsultò, improvidè, & superflue creasse totius universi motum, influxum astrorum, temporum variationem, terrarum dispositiones, sed hoc asserere impium est & blasphemum, cum Deus omnia in pondere & mensura sapientèr & suavitèr disposuerit, & ordinauerit omnia, ne quidquam superflue agendo, ergò: probatur sequela. Quia si Deus producit plantam, aut viventia se solus, non videtur, quòd requiratur terra fertilis & fructuosa, pinguis, pluvia frequens, semen, granum, calor, &c. cum possit illa se solo absque præsentia tot tamq; diversarum rerum producere, ergò: superflue & inconsultò hæc omnia creasset & fecisset.

V.

Dices: Deus se solo conservat omnes effectus causarum secundarum; ergò etiam se solo producit eos: probatur consequentia, quia non plus requiritur ad productionem, quàm ad conservationem, ergò: probatur etiam ant. Quia quando semel ignis productus est, non concurret amplius causa secunda ad ejus conservationem, sed Deus solus eum conservat, ergò, R. 1. Negando ant. Quia dantur multi effectus, qui planè nequeunt conservari à solo Deo, sed necessariò requirunt causas secundas, quales sunt omnes relationes, quæ nullo modo queunt conservari sine subiecto, & non modò in respectivis hoc contingit, sed etiam in probabili Scotistarum sententia in absolutis, qui totum substantiale distinguunt à suis partibus simul sumptis & unitis, quod tamen Deus, nec per potentiam absolutam, conservare potest sine partibus. Deinde sol producit lumen & lucem, quæ tamen requirit continuum concursum & influxum solis ad ejus conservationem. R. 2. dist.

Deus se solo conservat omnes effectus eodem influxu, quo produxit in substantia, concedo, in modo, nego ant. & consequentiam, & dist. similiter probationem consequentia. Itaq; quando conservat, videtur magis concurrere, quàm quando producit, quia tunc se solo præstat influxum, in productione verò concurret etiam causa secunda. Deinde dici potest, quod quavis effectus causæ non conservetur ab ipsa, conservatur tamen per seipsum etiam partialitèr, quod patet ex eo, quòd resistat contrariis sese destruere conantibus.

Dices secundò: Vel Deus est potens

se solo producere effectum, vel non est, si primum; ergò non requirit ullo modo concursum causæ secundæ, cum tunc potius se oneraret & concursus multiplicare deberet: secundum verò dicere est impium, & etiam quia si se solo nequit facere, per concursum causæ secundæ non acquireret majorem virtutem. R. Deum quidem se solo esse sufficientem ad producendos quoscunque effectus, ex hinc tamen non licet inferre, quòd defacto eos sic producat, quia alioquin gratis tribuisset causis secundis virtutem activam, imò gratis invitaret præmis ad operationes amoris & dilectionis, gratis clamaret: præbe mihi fili, cor tuum, si non vellet vel suavitèr ordinasset, ut causæ secundæ etiam cooperentur, cum sibi ipse totum cor rapere posset & omnem effectum, actumq; amoris producere, quem cor producere deberet. Deinde sequeretur, quòd vel instrumentum, vel principalis causa nihil ageret, quia deberet uni tantummodo adscribi effectus.

QUÆSTIO IV.

An Substantia sit productiva Substantia, an verò accidentia?

Titulus Questionis non est, an una sub-

stantia possit aliam producere ex nihilo sui & subiecti, de quo infra, quando examinabo, an creatura possit elevari ad creandum, sed an substantia create habeat virtutem, ut possint dependentèr à subiecto producere aliam substantiam, per suam essentiam, tanquam per principium quo principalitèr attingat productionem alterius substantia, an verò omnes substantia ab accidentibus producantur. Circa materiam præter Platonicæ deliria & Avicennæ somnia, qui omnem effectum in Ideas & Intelligentias referebant, ut supra adnotavi agens de forma: Triplex alia solemniter in Scholis est sententia, duæ extremæ, una media. Prima est Thomistarum, quæ asserit, omnem substantiam produci per accidentia, ita docet D. Thomas I. p. q. 45. art. 1. & art. 8. quem sequuntur Thomistæ communiter, ut proinde plures non sit necesse citare, ipsi tamen in duas abiere vias, nam aliqui docent, accidentia producere substantiam in sua propria virtute, quatenus scilicet accidens est; alii e contra & potiori ex parte asserunt, accidens attingere quidem substantia productionem, non verò in propria, sed in virtute substantia, ajunt enim, accidens duplicem habere agendi modum, anum

unum secundum se, quatenus est accidens, & hunc appellant in virtute propria, sic dicunt calorem non posse producere nisi calorem; alterum in virtute substantiae, cujus est virtus & instrumentum, sic calor, licet non habeat virtutem, nisi producendi calorem, tamen in quantum est naturale instrumentum animae & generantis, potest producere carnem & ossa. Altera sententia est Doctoris subtilis in 1. d. 31. & 4. d. 12. q. 3. quem, praeter suos, sequuntur Nominales, Recentiores communiter, Durandus, Hurtadus, Arriaga, Oviedo &c. qui omnes una voce clamant: Accidens non posse producere substantiam, sed omnem substantiam produci à substantia. Tertia sententia conatur duas priores reconciliare, unde patet, nec substantiam solum, nec accidens solum producere substantiam, sed tam unum, quam alterum concurrere per modum unius causae ad productionem alterius substantiae, ita Suarez, Comptonius &c. Sed frustra, nam cum semel concedant, ut fatentur, substantiam immediatè & sine accidente habere virtutem producendi substantiam, non est ratio, cur non semper id faciat, cum semper sit proportionata. Antequam autem ad quaestionem resolvendam progrediamur

Suppono tanquam certum, nullam substantiam spirituales esse productivam alterius substantiae, quod exinde clarum est, quia vel posset producere spirituales vel materiales, sed neutram potest; ergò nullam, non spirituales, quia haec, cum non sit Physicè composita, petit simpliciter à Deo creari: nec etiam materiales, quia eam debet producere per intellectum & voluntatem, cum alia virtus in ipsis non sit assignabilis, sed intellectus & voluntas nullam possunt producere substantiam, cum sint tantum productivae intellectus & volitionis, quae sunt mera accidentia. Itaq;

Dico I. Una substantia naturalis est immediate productiva alterius substantiae. Ita secunda sententia, &c.

Probatur primò, Authoritate Sanctorum Doctorum, Augustini lib. 12. Civit. cap. 25. ubi ait: *Alia verò (id est species vel forma substantialis) quae intrinsecus efficientes causas habet, de secreto & occulto naturae viventis atq; intelligentis arbitrio, quae non solum corporum naturales species, verum etiam ipsas animantium animas, dum non sunt, facit, & lib. contra secundi: cap. 3. Si genuit ea, cur non aequalia generanti? & alibi saepè, ex quibus aperte colligitur, illud, quod generatur, aequale esse debere generanti, unde cap. 4. dicit: Si de aliquo fecit, utiq; aut de seipso, aut non de seipso; si de seipso, non ergò fecit, sed genuit, cur inferiora genuit? D. Bernardi, Serm. 10. de verbis Domini, ubi haec habet: Ego sum vitis vera, non illa, quae versa est in amaritudinem, quae ut faceret uvae, expectabam, fecit autem agrestes lavasas, Ego sum vitis odorifera, pulchritudinis mirae, floribus secunda, dans borum dulcissimum cunctis palmis meis manentibus in me: & Serm. d. S. Benedicto ait: In vallibus pinguedo est, ibi proficiunt plantae, ibi plena spica, ibi centesimus oritur fructus, juxta illud: vallis abundavit frumento.*

ubi clarè & fufius adstruit arboribus & viti activitatem & fructificationem.

Probatur Conclusio secundò

ratione, quam desumo ex autoritatibus D. Augustini supra: Dantur generationes viventium; ergò una substantia naturalis est productiva alterius: probatur consequentia, omne, quod generatur, debet esse simile generanti, ut patet ex Augustino & insuper, quia generatio definitur, quòd sit productio viventis à vivente, sed substantia una non produceret aliam, nulla daretur talis generatio, ergò: probatur min. quia nullum accidens est vivens, nec ulla substantia constituitur in esse viventis, per aliquod accidens: ergò.

Probatur secundò ratione:

Dantur productiones substantiales univocae; ergò una substantia producit aliam; patet: quia illa dicuntur productiones univocae, quando causa aliqua sibi in natura producit similem effectum: probatur ergò consequentia, quia si non produceret, nec producere posset una substantia aliam, nullae darentur productiones univocae, sed &c. ergò: Probatur sequela ma. Accidens & substantia ad se invicem comparatae non sunt univocae; ergò nec actiones accidentis & substantiae; probatur ant. plus differunt substantia & accidens, quam una species substantiae viventis, ab alia specie substantiae viventis, sed duarum talium specierum actiones sunt aequivocae, ergò: probatur ma. quia actio aequivoca esset, si bos generaret asinum & e contra; ergò à pari erit quoque aequivoca actio substantiae & accidentis.

Probatur Conclusio tertio:

Unum accidens potest producere aliud accidens; ergò etiam una substantia aliam ant. patet, quia calor producit alium calorem &c. probatur consequentia, quia tam similis & proportionata est una substantia alteri substantiae, quam unum accidens alteri; ergò tam bene substantia poterit producere substantiam, quam accidens accidens, cum non videatur conceptibile, quomodo natura substantiae tribuisset perfectius esse, & non tribueret etiam operari, quod semper esse consequitur & potius videtur, quòd natura debuisset substantiae providisse de activitate, quam accidenti.

Dico 2. Accidens non potest sua potestate & virtute, tanquam causa principalis producere ullam substantiam. Haec consequitur ex prioribus; &c.

Probatur primò: Authoritate D.

Augustini lib. de immort. anim. cap. 8. ubi ait: *At si quod dicitur, factum est corpus, aliquo faciente factum est, nec eo inferiore, neq; enim esset potens ad dandum ei, quod faceret, quidquid illud est, quod est, quod id faciebat: sed accidens est multò inferius substantiae; ergò nullum accidens, tanquam causa principalis, potest producere aliquam substantiam.*

Hhh 2 Probatur

IV.

V.

VI.

Accidens non potest producere substantiam.

II.

III.

VII.

Probatur secundò Ratione

Scoti: Nullum imperfectius potest producere perfectius, omnis substantia est perfectior accidente quocunque ejusdem ordinis & naturalitatis quoad entitatem; ergò nullum accidens potest producere aliquam substantiam, patet totum argumentum & major, de qua sola potest queri subterfugium, quamvis de se videatur clara, attamen adhuc probatur tripliciter: Primò: Quia omnis causa debet in se virtualiter continere suum effectum, nullum imperfectius potest continere illud, quod est perfectius; ergò nullum imperfectius potest producere perfectius. Secundò: Nihil potest dare alteri, quod non habet, nullum imperfectius habet illud, quod est perfectius; ergò nullum imperfectius potest producere perfectius, cum producere aliud non sit, quam dare & communicare alteri esse. Tertio: Si imperfectius posset producere perfectius, sequeretur, quòd protervius quicunque negare posset infinitam perfectionem in Deo, tanquam primà causà ex ratione causationis, quia imperfectius potest producere perfectius, imò dici posset, quòd totum hoc universum factum sit à musca, aut scarabæo, quæ omnia sunt absurda. Et hoc principium Scoti, ut ait Oviedo cont. 9. Phys. punct. 4. Magni est momenti, & nunquam satis solutum, ut fatetur alius quidam, quod inde patet, quia Adversarii per tam diversas responsiones ad angustiam redacti sunt. Nam

VIII.

Varie responsiones & imprimis Rubionis.

Rubion putat hoc principium esse tantum verum de causa ut quod, non verò ut quo, unde dicit imperfectius posse producere perfectius ut quo, licet non, ut quod; verum non evadit difficultatem, quia Causa ut quod in tantum causat, in quantum habet virtutem causandi, ita ut si non haberet virtutem talem, omninò causare non posset, seu, Causa in actu secundo ita causat, in quantum potens est in actu primo, sed actus primus est ratio causandi ut quo & non ut quod; ergò in tantum causabit in actu secundo, in quantum erat potens in actu primo; ergò etiam in actu primo, seu in ratione qua causandi debet esse causa perfectior suo effectui, vel saltem æque perfecta, cum operationes sint specierum, & non suppositorum, nisi veluti conditionum & ut quod principiantium.

IX.

Morifani.

Morifanus negat etiam principium hoc, & Scoti rationem esse universalem, sed alià viâ, quia dicit: Materia prima est causa compositi, sed materia prima est imperfectior, quam sit compositum; ergò aliquod imperfectius potest producere perfectius. Hæc responsio negotium facessit Scotistis distinguentibus totum à suis partibus, unde dicunt, materiam esse causam intrinsecam compositi, principium autem illud currere de causa extrinseca, verum non videtur ratio, quare causa intrinseca posset esse imperfectior suo effectui, & non possit etiam esse extrinseca & dicere, hoc esse ideò, quia intrinseca non est causa adæquata, nihil est dicere, quia sic etiam dicam, causa extrinseca non est adæquata, & quemadmodum illi, præter intrinsecam, extrinsecam requirunt, ita etiam ergò dico, præter extrinsecam intrinsecam esse necessariam. Unde qui totum non distinguo à suis par-

tibus, cum Barone facilius respondeo, materiam non esse imperfectiorem composito, in quantum est unita, qualiter dicitur habere rationem causæ, licet sit imperfectior sejunctim, & non sub ratione causæ, unde materia & forma ut unita, non sunt causæ totius, sed ipsum totum.

Pererius dicit: Accidens esse quidem substantiâ imperfectius in entitate, sed non in activitate, unde ad argumentum concedit ma. & negat mi. Verum nec hic evadit, aut eludit argumentum, nam operari sequitur ad esse; ergò quò perfectius est esse, perfectius erit etiam operari. Deinde ipse adversarius non distinguunt virtutem agentis, sive illud substantia sit, sive accidens, nisi solâ ratione ab ipsa entitate, & non nisi formaliter; ergò accidens nequit esse nobilius in agendo, quam in sua entitate, & consequenter dum concedit accidens in entitate esse imperfectius, concedit etiam implicitè illud esse imperfectius, in agendo, substantiâ. Denique

Communis Thomistarum evasio est.

accidens non posse producere substantiam in virtute propria, bene tamen in virtute aliena, unde volunt, quòd imperfectius possit producere perfectius in virtute aliena, accidens nempe substantiam in virtute substantiæ. Sed Contra primò, vel intelligunt Thomistæ accidens agere in virtute substantiæ, quòd ab ea accipiat aliquam virtutem, quâ mediante agere possit, vel quòd nihil accipiat? si hoc posterius dicunt, non subsistunt, si enim nihil accipit, non est ratio, quare dicatur agere potius in virtute substantiæ, quam quantitatatis vel relationis, aut hircocervi: si primum? tunc de illo iterum quaero, illa virtus à substantia acquisita vel est substantia, vel accidens? si est substantia, tunc intentum habeo, quòd substantia immediate attingat aliam substantiam producendam: imò quâ ratione dicunt, quòd hæc substantia acquisita possit producere aliam substantiam, possum etiam adstruere primam substantiam aliam efficere posse, jam utrobique par sit ratio. Denique non est conceptibile, quomodò illa substantia possit in accidente recipi. Si verò virtus illa acquisita est accidens, non plus poterit præstare, quam primum, quia æque erit minus perfectum, quam sit substantia, unde gratis accquiri diceretur. Contra secundò: Multi dantur casus, ubi accidentia non possunt agere in virtute substantiæ, quæ tamen videntur substantiam producere, secundum Adversarios, nam in Eucharistia nulla est substantia, & tamen accidentia Eucharistica, secundum ipsos, possunt producere substantiam. Item in motu veloci sagittæ, & fricatione duorum lignorum producit ignis, & tamen tunc non est substantia ignis, in cujus virtute, motus & frictio, quæ accidentia sunt, producerent alium ignem. Sed contra hoc

Cajetanus dicit, accidens agere in virtute substantiæ, non quasi aliqua virtus fuisset derivata in accidens, sed ideò, quia ipsum accidens est virtus substantiæ. Sed reverà nihil dicit, quam, quòd accidens agat in virtute accidentis, quòd dicitur virtus substantiæ, in quâ virtute producit etiam accidens aliud, & tamen tunc

tunc non dicitur agere in virtute substantiae, sed in virtute propria, si autem agit in virtute substantiae, aliquid debet à substantia accipere, alioquin gratis dicitur in ejus virtute agere.

III. Dices: Accidens nihil aliud accipere, quam, quòd fit cum tali vel tali substantia, nam, ut patet experientia, quando calor est cum igne, alium producit effectum & alium, quando est in vivente, hic nimirum concoctionem, ibi non. Sed nihil hoc obest, quia calor non facit efficienter concoctionem, sed tantum dispositivè. Quòd si tamen urgeas, quare calor hic disponat & non disponat ibi. Sed respondeo facile, hoc idè esse, quia calor animalis, & calor ignis sunt diversae speciei, quòd autem sint, probò breviter (quia de hoc agam in libris de generet: ex proposito) tum, quia, quae sunt ejusdem speciei, debent habere easdem operationes; tum, quia omnia accidentia specifica ita sequuntur speciem, ut non possint esse in alio individuo, quòd non esset ejusdem speciei, sed calor, qui est in igne & in animali, sunt in diversis specie individuis; ergò etiam ipse calor erit diversae speciei. Sed contra Concluf.

XIV. Opponitur Autoritas tum D. Augustini s. de Civit. cap. 9. ubi ait: *Corporea cae- se non debent inter efficientes connumerari*: tum Aristotelis de Sens. & Sens. cap. ubi docet, actiones esse inter contrarias qualitates, & ignem non agere, ut ignem, sed ut calidum. Sed R. & infero ex primo; ergò nec accidentia poterunt producere substantiam, cum etiam sint causae corporeae. Sed verius dico, D. Augustinum ibi agere de causis corporeis agentibus liberè, unde dicit, causas corporeas non debere inter efficientes liberè connumerari, id est, bruta & reliqua corpora naturalia. Ad Aristotelem R. cum loqui de actione contraria proprie dicta, unde ignis non agit, nisi ut calidus in frigus, & ad producendam calefactionem, ad ignitionem verò agit, ut ignis est & non ut calidus, nisi dispositivè.

Instatur: Semen non concurrat ad generationem animalis dispositivè, sed virtus feminis est accidens; ergò substantia non agunt per accidentia dispositivè tantum: ma. patet, quia semen efficienter producit ad minus corpus, vel formam corporis organici: Ad hanc instantiam & replicam multiplices solent adferri responsiones, verum respondeo negando mi. quia semen sive animalis, sive plantarum, probabiliter habet vim aliquam substantialem & in viviparis, quae sunt per commixtionem, non modo semen maris concurrat, verum etiam feminae, quae non modo organizationem, sed etiam animationem, (praeterquam in homine) attingit. Sed

Urgetur: Semen ab Aristotele 2. de An. t. 10. appellatur instrumentum, sed nullum instrumentum attingit immediatè terminum principalis agentis; ergò nec semen. R. Semen appellari instrumentum improprio modo, in quantum scilicet est res aliqua instituta à natura, ad supplendas vices generantis, non verò, quòd fit causa instrumentalis, cum reverà sit causa principalis, & substantialis secundum il-

las partes subtiliores, quae agunt postea in crafiores, est enim probabiliter ens aliquid heterogenum, quàmvis Scotus videatur etiam alibi docuisse, esse homogenum & consequenter non esse activum, hoc enim fecit ex mente aliorum, & non ex propria. Sed ex ratione in contra

Arguitur primò: Quidquid potest corrumpere substantiam, potest etiam eandem producere, sed accidens potest substantiam corrumpere; ergò potest etiam eam producere. Major patet, tum, quia unius corruptio, est generatio alterius, tum, quia eadem est causa substantiae corruptae, & substantiae genitae, ut potest demonstrari pluribus experientis: probatur mi. Quia calor ignis generantis corrumpit frigus ut octo in aqua, & producit calorem ut octo, sed calor ut octo est incompatibilis cum aqua, patet mi. tum, quia corrumpit omnes gradus frigoris, & consequenter ipsam aquam, quae connaturaliter existere nequit sine qualitate sua connaturali, tum, quia ubicunque est calor ut octo, ibi debet esse ignis, & consequenter non erit ibi aqua: probatur ergò ma. Calor ignis corrumpit alios gradus frigoris in aqua, sed isti gradus sunt omnes ejusdem rationis cum gradu octavo; ergò corrumpit etiam gradum octavum, quia agens potens in unum individuum ejusdem speciei, quoque potest in quodlibet aliud. R. negando mi. cum probationis ma. cum suae probationis consequentia, ratio disparitatis est, quia, licet octavus gradus sit ejusdem rationis cum aliis ejusdem speciei, hic tamen non potest corrumpi, nisi à potente corrumpere substantiam, quia substantia aquae determinat aliquem gradum frigoris sine quo nequit connaturaliter existere, qui à nullo accidente corrumpi potest, nam cum substantia aquae sit perfectior calore, fortius agit conservando seipsam, & qualitatem sibi connaturaliter necessariam, quàm accidentia agant corrumpendo, & sic quamdiu substantia aquae conservat sua accidentia, non possunt à debiliori agente corrumpi.

Instatur primò: Hinc sequeretur, quòd si ignis posset sine isto gradu conservari, posset & produci, & consequenter posset produci sine calore in summo, sed hoc est inconveniens, ergò. R. negando sequelam ma. Quia aliquando plus requiritur ad productionem, quàm ad conservationem, requiritur etenim existentia causae producentis, vel generantis ad productionem filii, non tamen ad conservationem.

Instatur secundò: Si ratio supra data valeret, probaret, quòd calor nullum omnino gradum frigoris corrumpere, sed hoc est contra experientiam, ergò: probatur ma. quia substantia est fortior in conservando quemlibet gradum frigoris, quàm calor in destruendo. R. negando sequelam ma. cum sua probatione. Ratio autem, quare substantia fortius agat in conservando octavum gradum, quàm alios, haec est, quia substantia aquae ex natura sua non exigit conservare omnes gradus qualitatis connaturalis, sed solum illum gradum, sine quo nequit existere, imò ex natura sua est capax ali-

H h h 3 cujus

XV. Argumentum ex ratione primò.

XV.

cujus gradus contrarii, cum sit substantia, quæ est capax contrariorum, & proinde accidens fortius agit istos gradus corrumpendo, quam substantia aquæ conservando, cum non sibi determinaverit hos gradus, sed octavum.

Urgetur: Si octavus gradus frigoris non corrumpitur à calore, non potest ostendi, à quo corrumpatur; ergo debet corrumpi à calore: probatur ant. non à substantia ignis, quia frigus non dependet ab illa in ullo genere causæ, & ipsi non contrariatur, substantia enim non habet contrarium. R. dist. ant. non potest ostendi, à quo directe corrumpatur, transeat ant. à quo consequentivè corrumpatur, nego ant. & consequentiam. Itaque octavus gradus frigoris corrumpitur ex eo, quod per substantiam ignis corrumpatur aqua immediatè, quia tunc definit habere subjectum, sine quo connaturalitèr conservari nequit, sed quasi ad idem

XVI.
Secundum.

Arguitur secundò: Si accidens non posset corrumpere substantiam, sequeretur, quod si calor, qui est in toto mundo, applicaretur ad unicam guttam aquæ, quod eam non posset corrumpere, neque octavum gradum frigoris ejus, sed hoc non videtur credibile & conceptibile, ergo. R. concedendo ma. & negando mi. Ratio est, quia accidentia non possunt corrumpere illam guttam, nisi introducendo aliam formam substantialem in materiam ejus, quæ connaturalitèr nequit esse sine omni forma substantiali, unde, ut prior expellatur, nova pro aliquo priori debet introduci, quare postquam à substantia ignis introducat nova forma, destruitur & aqua, & octavus gradus frigoris.

Instatur: Ponatur casus, quod calor ille applicetur tui guttæ aquæ, sine substantia ignis, in illo casu non est credibile, quod non posset destruere & aquam, & octavum gradum, cum sit multò majoris activitatis, quam ille unicus gradus, ergo. R. quod in tali casu illa gutta corrumpetur vel à cælo, vel à Deo aliisq; causis universalioribus, neque hoc est mirum, quia Deus, tanquam causa universalissima, supplet omnem defectum causæ secundæ deficientis, maxime quando in passio ponuntur tales dispositiones, ad quas connaturalitèr nata est sequi aliqua forma substantialis, prout contingeret in casu, ubi ad intensum calorem deberet sequi forma ignis.

Urgetur: Si poneretur frigus ut octo in quantitate aliqua separata à substantia, tunc posset calor illud destruere, secundum omnes gradus; ergo potest etiam illud corrumpere, quando est substantiæ aquæ conjunctum, sed si corrumpere illum ultimum gradum, deberet etiam definere substantia, ergo eam quoque corrumpere. R. negando consequentiam; disparitas est, quia dum frigus est separatum à substantia aquæ, tunc nullum est fortius agens impeditivum corruptionis, quam sit calor corrumpens, quia nullum est subjectum, quod vel activum esset, vel cui connaturalitèr talis gradus frigoris deberetur, & consequentèr tunc calor, utpotè magis activus destrueret ipsum frigus, quando autèr est cum substantia conjunctum,

tunc substantia est fortior in conservando octavum gradum, quam calor corrumpendo.

Dico 3. Nullum accidens potest producere substantiam, neq; tanquam causa partialis. Hæc est etiam Authorum supra. Et

Probatur primò: Tum, quia nulla ratio suadet oppositum, tum, quia nulla necessitas urget tribuendi accidenti activitatem, respectu substantiæ, quando substantia adest; ergo nullum accidens producit substantiam, nec partialitèr quidem; nec juvat paritas de intellectu, qui cum qualitate materiali concurrens ad productionem intellectus, cum tamen illa qualitas sit intellectione imperfectior, non juvat, inquam, quia ratio disparitatis est ex eo, quod intellectus ex se sit indeterminatus, non sic autèr est substantia.

Probatur secundò: Quia omnis causa etiam partialis in virtute sua, saltem partialitèr, debent continere suum effectum, sed accidens nullo modo continet in se substantiam, ergo: ma. patet: probatur mi. quia accidens in virtute sua non continet nisi accidens, ergo: probatur ant. quia si in virtute sua contineret substantiam, posset eam virtute sua propriâ producere, & sic posset etiam eam producere, quando est à substantia separatam, quod tamen adversarii non admittunt.

Probatur tertio: Si accidens posset partialitèr producere substantiam, deberet eam producere cum substantia, quando illa agit, sed tunc nequit eam producere, ergo: ma. patet mi. prob. Ita se habent causæ secundæ in operari, quemadmodum se habent in esse, sed substantia in esse, prior est, quam accidens; ergo est etiam prior in operari, & consequentèr accidens nullo modo operabitur, quia cum effectus in unico instanti producatur, quando accidens accipit esse, tunc jam substantia operabitur, & consequentèr accidens nihil producat.

Dices: Sicut se habet substantia creata ad esse, ita se habet ad operari, sed esse connaturalitèr nequit sine accidentibus; ergo neque operari poterit. R. dist. non potest esse sine accidentibus, tanquam rationibus formalibus constitutivis, nego mi. tanquam conditionibus, & dispositionibus necessariis requisitis, concedo mi. & similiter dist. consequens, non potest operari sine illis, tanquam causis productivis, nego consequentiam, tanquam dispositionibus necessariis præviis, concedo consequentiam. Itaque accidentia non sunt quidem data substantiæ purè ad ornamentum ejus, sed etiam ad producendas dispositiones, quare, licet qualibet substantia sit determinata ex se, ad producendam talem substantiam, verbi grati ignis ignem, tamen non incongruè dicitur, quod determinetur per accidentia, tanquam per dispositiones.

QUÆSTIO V.

An Substantia sit immediatè productiva accidentium?

Quemadmodum in superiori questione questione examinatum fuit, an substantia producat substantiam.

substantiam immediatè, an verò eam producant accidentia, ita hic e contra queritur, an substantia producat accidentia, an accidens ita producat accidens, ut illud substantia non possit frangere. Questio verò dupliciter moveri potest, primò, an substantia sit productiva accidentium in se ipsa? secundò, an sit productiva eorum in subiecto alieno? Quoad primum, Thomistæ negant, substantiam in se ipsa posse producere aliquid accidens, sed cuiuslibet accidentis productionem attribuendam esse accidenti, putant enim substantiam in creatis nihil operari. Circa secundum putant nonnulli Recentiores cum Scotistis quibusdam, substantiam, quæ potest actione immanenti in se producere accidentia, posse eadem producere quoque in alieno subiecto, seu transcurrenter. Ita Maltrius, Hurradus, Arriaga & plures alii. Sed ad primum progrediendo

Dico 1. Substantia ex sua ratione habet virtutem productivam accidentis immediatam & intrinsecam in se ipsa. Hæc est Doct. in 2. d. 16. & in 4. d. 12. q. 3. quam probat Doctor ex 7. Met. t. 31. & 32. ubi Aristoteles ait: *Ceterum ex his propriam substantiæ accipere est, quod necesse est præexistere semper aliam substantiam actu existentem, quæ facit, ut puta animal, si animal sit, quale verò, aut quantum non est necesse (ut præexistat scilicet) nisi potentia solum*: ergò aliquid, quod non est quantum vel quale, potest producere quantum vel quale; ergò substantia id poterit, cum hæc de se ex ratione formali nec quanta sit, nec qualis. Hæc autoritas non solum præsentem conclusionem bene probat, verum etiam præteritam questionem optimè confirmat, dum asserit, ut substantia esse accipiat, necesse sit substantiam præexistere. Sed

Probatur Conclusio ratione ab experientia, quæ, licet communis sit, est tamen bona, quia videlicet videmus aquam calefactam se reducere ad pristinum frigus, sed non per aliquid accidens; ergò per substantiam; probatur min. si esset aliquid accidens, maxime esset gradus ille frigoris, qui, ex superioribus dictis, dicitur remanere cum aqua, vel aliquid aliud, sed neutrum est, ergò: ma. est communior, probatur minor, non aliquid aliud à gradu frigoris, quia tale non est asignabile, & recurrere ad occultam qualitatem non valet, cum enim occulta sit, adferri nequit, tanquam manifesta & vera determinata causa: nec etiam ille prior gradus frigoris remanens, quia ille gradus deberet intendere seipsum, nec simile agit in simile, imò remissius, & minus perfectum non potest producere magis perfectum, sed ista omnia sequerentur, si ille gradus remanens produceret reliquos, ergò: probatur min. primò, quia se intendere ex eo, quod acquireret plures gradus, secundò ultimus gradus ageret in proximum, qui est similis ultimo, denique magis perfectum est frigus ut sex vel octo, quam ut unum, saltem perfectione extrinsecâ; ergò ille ultimus gradus remanens non potest producere reliquos gradus frigoris. Toletus recurrit ad aërem circumstantem, sed gratis, nam aër frequentè est tepidus, & tamen aqua reducit se ad frigus, quod aquæ in summo competit, non aëri, ut

infra dicitur, adeoq; nequit aër producere illud frigus, alioquin daret, quod non haberet.

Dices: Accidentia Eucharistica se reducant ad pristinum frigus, verbi gratiâ, species vini consecrata calefactæ, si sibi relinquuntur, sensim iterum frigesunt; ergò ex eo, quod aqua reducat se ad pristinum frigus, non provenit à substantia aquæ, alioquin ubicunque fieret talis reductio, deberet dici, quod ibi sit substantia, quod repugnat fidei in Eucharistiæ sacramento. Sed 3. In Eucharistia illam reductionem fieri à Deo, vi prioris miraculi supplente omnem defectum substantiæ, ad celandum tantum mysterium, quod etiam contingit in corruptione specierum, ubi Deus materiam novam vel antiquam reproductit. Sed

Probatur Conclusio secundò: Intellectio & volitio sunt vera accidentia, imò reliquis perfectiora, sed intellectus & voluntas, quæ sunt substantiæ, realitèr eas producunt; ergò substantia potest producere in seipsa aliqua accidentia.

Probatur tertio. Substantia concurrat materialitèr ad productionem quantitatis, & aliorum accidentium sibi connaturalium; ergò etiam potest concurrere efficientèr, probatur consequentia, quia non minor requiritur virtus ad influendum materialitèr, quam ad influendum efficientèr, sed materialitèr influere potest; ergò etiam efficientèr. Hinc infero substantias producere in seipsis in primo instanti, quo producuntur, qualitates suas connaturales (quæ emanare dicuntur, quæ emanatio non impedit veram actionem Physicam, cum illæ qualitates realitèr distinguuntur, licet impediatur in illis, quæ non sic distinguuntur) si enim habent virtutem productivam earum, debet illis potius adscribi productio, quam aliis causis. Nec obstat, quod generanti id communitèr adscribatur, quia hoc tantum verum est de productione mediata, non verò de productione immediata, id est, quatenus ab ipso generante substantia producit, à quâ in eodem instanti producuntur illa accidentia.

Dico 2. Substantiæ aliqua possunt producere accidentia in alieno subiecto. Ita Doctor 2. d. 9. q. 92. n. 15. Hurrado, Arriaga & plures alii.

Probatur Conclusio primò, Autoritate & ratione Scoti proximè citati, ubi hæc habet: *Quod sufficientèr est in actu primo, respectu alicujus effectus, potest illum causare in receptivo proportionato approximato, sed aliqua substantiæ sunt in actu primo, respectu aliquorum effectuum*; ergò possunt illos producere in quocunque subiecto proportionato: probatur min. quia sol, piper, vinum &c. causant calorem, sed non per alium calorem; ergò per seipsa, probatur min. tum, quia sol &c. non est formalitèr calidus; tum quia non est asignabilis alia aliqua qualitas, ergò.

Probatur secundò, possunt substantiæ producere aliqua accidentia in se & immanenter; ergò etiam transcurrenter & in alieno subiecto: probatur consequentia, quia nec est disparitas ex parte agentis, nec ex parte termini produ-

II.

III.

IV.

Substantiæ possunt producere accidentia in alieno subiecto.

producti, quia actio transiens tam perfecta est, ac immanens & e contra, & calor, verbi gratia, productus in se, vel in alieno subiecto. Verum quidquid sit de hac re

V.
*Accidentia
similia pro-
ducuntur ab
accidentibus.*

Dico 3. *Accidentia similia accidentibus substantiæ operantur non producuntur immediate ab ipsa substantia, sed ab accidentibus illius.* Hæc est etiam communis inter Scotistas & Neotericos: &

Probatur primò: Illa debet alicujus effectus dici immediata & vera causa, quæ effectui est magis proportionata, sed illa accidentia similia sunt magis proportionata accidentibus, quam substantiæ; ergò illa debent dici causa: ma. patet, probatur mi. quia similia sunt sibi magis proportionata quam dissimilia, sed illa sunt similia, ergò. Confirmatur hæc ratio, quia natura, & quæcunque causa semper intendit sibi assimilare effectum.

VI.

Probatur secundo: Illa debet assignari alicujus effectus vera & immediata causa, quæ eundem ubique æqualiter producit, sed calor, verbi gratia, ignis & frigus aquæ, calorem & frigus æqualiter producit independentèr à subiecto cui insunt; ergò illa accidentia sunt productiva aliorum similibus: probatur mi. quia calor sive sit in ferro, lapide & aqua, semper calefacit & calorem producit, tam benè, ac quando est in igne, sed in ferro, aqua, lapide &c. non concurrunt ipsa substantia lapidis, aquæ &c. ergò producit independentèr à subiecto, cui inest: probatur mi. quia lapis, & aqua nullam habent vim & virtutem calefaciendi.

VII.

Probatur tertio: Si subiectum accidentium produceret, aut concurreret ad productionem accidentium, sequeretur, quòd aqua summè calefacta posset, imò frigefaceret, sed hoc est contra manifestam experientiam; ergò substantia non concurrunt ad productionem similibus accidentium, quæ in ipsa sunt: probatur sequela ma. tunc potest produci frigus, quando adest ejus legitima causa productiva, sed in aqua summè calefacta adest causa legitima productiva frigoris, nempe ipsa aqua; ergò aqua poterit illud producere, imò debebit & necessitabitur ad ejus productionem, cum sit causa connaturaliter agens.

QUÆSTIO VI.

An causa efficiens creata possit elevari ad producendos effectus supra naturam? seu, an detur Potentia Obedientialis tam activa, quam passiva?

I.
Varie controversia.

Plurimæ & maximæ sunt circa presentem quæstionem controversiæ, quæ potissimum oriuntur ex ambiguitate & difficultate quæstionis de nomine, nam aliqui dicunt potentiam obedientialem, non esse aliud, quam non repugnantiam creaturæ ad obediendum Creatori: verum hic loquendi modus planè non subsistit, si illa non repugnantia pro formali accipiatur, nam quemadmodum omnis potentia dicit aliquam virtutem, ita etiam obedientialis dicere debet, omnis enim ratio generica specie-

bus convenire debet. Alii dicunt Potentiam obedientialem esse qualitatem infusam, Attamen nec hoc valere potest, quia sicut creatura immediate recipit illam qualitatem infusam & supernaturalem, ita etiam immediate actus vel habitus supernaturales recipere potest, qui elevent ad operandum obedientialiter, & consequenter potentia obedientialis non consistit in tali qualitate, vel dabitur processus in infinitum, quia ad illam qualitatem iterum debebit dari alia, & ad illam alteram tertia & sic deinceps. Alii aliter loquuntur. Verum tamen ad rem ipsam explicandam moveo manum: Unde ad tollendam omnem æquivocationem

Notandum: Per Potentiam obedientialem me aliud non velle intelligere, quam virtutem aliquam inchoatam & partialem in creatura ad agendum vel patiendum, ita ut nequeat compleri in ratione causæ ab aliquo agente creato, sed tantum ab increato concurrente cum illa creatura, non quomodocunque, seu cum concursu generali, quem Deus, vel author naturæ, præstat omnibus rebus creatis, sed speciali, qui ex ratione & natura sua creaturæ est indebitus, ita tamen, ut creatura cum illo concursu non habeat rationem præciæ causæ instrumentalis, sed principalis suo modo, nam de ratione instrumenti est, ut non attingat terminum principalis agentis, quem si adhuc attingeret, non facit propriam virtutem, potentia autem obedientialis debet propriam virtutem, saltem inchoatam attingere terminum principalem, nam effectus, quem illa potest attingere, debet habere cum illo, quem naturaliter attingit, saltem aliquam proportionem, analogiam & similitudinem, ut non differant plus, quam perfectum ab imperfecto, vel minus perfectio, idque vel intra eandem speciem, vel si alterius speciei & altioris ordinis, habeat tamen aliquem ordinem ad causam productivam, ut non petat ab alia causa produci, Exemplum primi est in Beatissima semperq; Virgine Maria, quæ, licet supernaturaliter conceperit Christum, qui verus homo est, habebat tamen potentiam naturalem ad concipiendum: Exemplum secundi est in cognitione abstractiva & intuitiva Dei, prima est naturalis, altera supernaturalis, adhuc tamen habent talem ordinem, analogiam & proportionem ad intellectum, ut non petant ab alia causa produci; hinc patet, non sufficere quancunque convenientiam in genere vel specie, alioquin ignis posset producere aquam & calor frigus, quia hæc conveniunt in proximo genere tangibilis qualitatis, quare vel debet effectus supernaturalis respicere talem causam, vel in substantia esse ejusdem speciei cum naturali, licet in modo sit supernaturalis.

Hoc prænotato Circa presentem quæstionem triplex solennis est sententia: Prima est communior Thomistarum, qui adstruunt in creaturis nullam dari potentiam huiusmodi obedientialem, ita ut etiam Cartægia dicat disp. 3. de Sacram. diff. 2. cap. 7. Nec inter veteres, nec inter Recentiores Scriptores, uno Suario excepto, reperiri, qui hanc potentiam admittant. Ast dura est ista censura, nam post Suarium, Hurtadus, Arriaga, Comptonius, & plie-

& plurimi alii Recentiores, imò potiori ex parte non modò potentiam obedientialem passivam, per quam quodlibet potest elevari ad quodlibet, in se suscipiendum & sustentandum, sed etiam activam, per quam quodlibet ad quodlibet producendum elevari potest, admittunt. Tertia sententia est media, quæ potentiam obedientialem non modò passivam, verum etiam activam admittit, non tamen in qualibet re ad quodlibet producendum, sed tantum aliquos effectus, qui cum causa aliquam proportionem habent, ut supra dixi. Ita Morisani, Coning, Turrianus, Mastrius & plures alii tam Scottici, quam Neoterici, quæ sententia omnium est probabilior, unde etiam amplectenda. Itaque

IV. Datur potentia obedientialis passiva in qualibet re ad quamlibet formam, quæ non dicitur essentiali dependentiam ad determinatum subiectum. Hæc est communis &

Probatur: Quia non videtur esse major improprio alicujus subiecti ad aliquam formam, quam naturæ humanæ ad unionem hypostaticam, sed in natura humana est talis potentia obedientialis, ut est de fide; ergò in qualibet re erit; dixi: *Quæ non dicit essentiali & actuali dependentiam ad determinatum subiectum*, propter relationes, quæ ad sua subiecta essentiali ordinem dicunt, ut nec divinitus unum subiectum alterius subiecti possit recipere relationes. Item species intentionales, quæ non nisi à determinato objecto sunt producibiles, alioquin posset albedo A, producere speciem albedinis B, & sic albedo B videretur ab oculo & non videretur; videretur quidem, quia sua species concurreret ad producendam visionem, non videretur quoque, quia nullam produxisset sui speciem. Sed

V. Opponitur Auctoritas Doctoris subtilis 4. d. 1. q. 3. ubi ait, spirituale non posse recipi in corporeo: & alibi dicit, lapidem non posse recipere sapientiam, nec angelum albedinem. Sed R. Doctorem in primo loco intelligendum, quòd spirituale nequeat recipi in corporeo, modo extenso & divisibili, bene tamen indivisibiliter, ut patet de anima Rationali. Quantum ad secundum, Doctor tantum dicit, quòd albedo non possit recipi in Angelo, sic, ut denominet Angelum album, nec sapientia in lapide, sic, ut lapidem denominet sapientem, & ratio est, quia albedo non denominat subiectum, nisi extensum, nec sapientia subiectum, nisi illud sit potens sapienter agere.

VI. Dico 2. In homine & angelo datur potentia obedientialis activa ad diversos effectus supernaturales producendos. Hæc est conformiter ad tertiam sententiam, & eam utique indubitanter tenent Auctores primæ sententiæ.

Probatur Conclusio primò: Auctoritate Sanctorum nostrorum Doctorum Augustini lib. 10. Civit. cap. 12. *Quæcumq; miracula sive per Angelos, sive quocumq; modo ita divinitus sunt, ut Dei uniu cultum, religionemq; commendent, ea verè ab eis vel per eos, qui nos secundum veritatem, pietatemq; diligunt, fieri, ipso Deo in illis operante, credendum est.* D. Bernardi lib. 7. de confid. cap. 7. ubi postquam cap. 4. multa de celestibus spiritibus mellitè scripsisset, omnes gratias & operationes in Deum benignissimum refundit, tanquam in Authorem & gratiarum Datorem, nam ipse ita inquit: *Ardent Seraphim, sed igne Dei, vel potius igne Deo, quod præcipuum in eis inest; Amant, sed non quantum Deum, nec quomodo. Lucent Cherubim & scientiæ eminent, sed participio veritatis, ac per hoc non veritas, nec quantum. Sedent Throni, sed insidentis beneficio. Dominantur dominationes, sed sub dominio dominantur & servantur pariter. Quid hoc ad summum, sempiternum singulareq; dominium: Præsunt Principatus & regunt, sed reguntur & ipsi, ita ut regere jam non norint, si regi deservint. Præcellunt in potestatis fortitudo, sed cui debent, quòd fortes sunt, & aliter est fortis & plus, nec tam fortis, quam ipsa fortitudo est. Virtutes pro suo ministerio & potentatu satagunt excitare corda torpentia hominum innovatione signorum, Virtus verò in eis manens ipsa facit opera, facium & ille, sed in comparatione ejus non facium. Deniq; tantum interest, ut quasi singularitè Propheta dicat ad eum, Tu es Deus, qui facis mirabilia & idem de eo: Qui facit mirabilia magna solus. Viden', quàm exactè tribuat Mal-leus Doctor virtutem operandi diversos effectus supernaturales Angelis, quos tamen sine concursu speciali facere & elicere non posse, clarè asserit, ut patet dum agit de virtutibus, ubi etiam docet, non modò, ut instrumenta agere, sed etiam ipsas principalitè agere, quàmvis non ita, sicuti DEUS, ut nihil desit, nisi dicere, hæc fieri per potentiam obedientialem.*

Probatur item autoritate Doctoris subtilis, qui clarè docet, beatissimam Virginem habuisse potentiam innatam, quæ potuit concurrere ad generationem Filii, eam tamen fuisse elevatam, ut potuerit concurrere, cooperante Spiritu Sancto, ad formationem corporis instantaneam, quod vires naturales excessit. Verba ejus in 3. d. 4. q. un. L. E. hæc sunt: Sicut igitur Natura, ad quam, ut ad formalem terminum, erat ista generatio, tantum erat in potentia obedientiali, ut uniretur verbo, ita illa Mater tantum habuit potentiam obedientialem, ut esset Mater verbi. Et sub Lit. G. ait: Propter istam potentiam activam naturalem, quæ operabatur, potest dici naturalis Mater Christi, & tamen propter modum exequendi actum hujus potentie duplicem non naturalem, potest dici non naturalitè, sed miraculosè genuisse.

Probatur Conclusio secundò VII. Ratione: Quia tam Angeli in statu viæ, quam homines elicerunt, & eliciunt actus fidei, spei & charitatis, ut docent Sancti Patres, & est de fide, sed ad illos eliciendos tam voluntas, quàm intellectus angelicus & humanus, ex se est improporcionatus; ergò non possunt connaturali virtute elicere, & consequentèr habent potentiam obedientialem, ma. est certa: probatur mi.

quia illi actus sunt supernaturales in substantia; ergo ad illos eliciendos sunt improporcionati.

VIII.

Dices: Potentias Angelicas & humanas non elicere illos actus, nec immediatè ad eliciendos illos concurrere, sed produci à solis habitibus supernaturalibus. Ita respondent Thomista. Sed Contrà primò: Si habitus supernaturales tantummodo sine concursu, & activitate potentiarum producerent illos actus, sequeretur, quòd intellectus & voluntas non plùs concurrerent ad eos producendos, quàm aqua cum calore ad producendum alium calorem, sed hoc est inconvenientissimum, ergò: probatur sequela, quia sicut calor est tota ratio producendi calorem, sic etiam essent habitus, & sic quemadmodum non nisi denominativè producit calorem, ita etiam sic produceret suos actus intellectus & voluntas, & consequenter nihil agerent, sicut aqua nihil agit. Probatur etiam min. ex Concilio Tridentino Sess. 6. Can. 4. anathematizantis eos, qui negant voluntati ad actus meritorios activitatem his verbis: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium, à Deo motum & excitatum, veluti inane quoddam nihil omninò agere, mereq; passivè se habere, anathematizatus sit.* Contrà secundo: Si voluntas & intellectus nihil omninò ageret, sequeretur, quòd si habitus illi, qui dicuntur cause totales, & solè actuum supernaturalium, conservarentur extra animam vel angelum, quòd possent actus supernaturales producere, sed hoc est inconvenientissimum, ergò: probatur sequela. Calor separatus ab igne, & conservatus absque omni subiecto, posset producere alium calorem, sicut defacto producit accidentia Eucharistica qualitates consimiles; ergò etiam habitus illi possent producere actus supernaturales, ab omni moda paritate rationis. Nec refert, quòd uniantur cum voluntate, quia uno illa non sufficit, ut dicatur habitus operari liberè. Contrà tertio: Illa potentia verè & realitèr concurrat proprià virtute ad producendum aliquem effectum, cui correspondet aliqua formalitas in effectu, sed actibus fidei, spei & charitatis, correspondent formalitates, quæ non correspondent habitibus; ergò etiam verè, & realitèr proprià virtute concurrunt; probatur mi. quia illi actus sunt vitales, habitus non sunt vitales, actus charitatis sunt liberi, habitus charitatis non sunt liberi, quia non sunt indifferentes ad agendum vel non agendum, quia habitus ille ex se non potest se pro libitu determinare.

IX.

Instabis: Si intellectus concurreret proprià virtute ad illos habitus eliciendos, sequeretur, quòd homo & angelus naturalitèr Deum videret; imò, quòd beata Virgo naturalitèr verbum Divinum concepisset, sed hæc dici nequeunt, ergò: probatur sequela. Quia ille concursus, quo Deus concurrat ad visionem beatificam, & conceptionem cum beata Virgine, effect non minus naturalis & debitus ex lege communi, sicut illa virtus activa esset naturalis: ergò. R. negando sequelam cum sua probatione, quia cum visio beatifica sit actus supernaturalis in substantia, etiam requirit ali-

quem concursum supernaturalem. Ad id, quod de beata Virgine dicitur, concedo esse virtutem naturalem Virginis in concipiendo, quantum ad substantiam actus, non verò quantum ad modum, qui fuit miraculosus, adeoque etiam requirebatur concursus extraordinarius.

Urgebis: Hinc sequeretur illam potentiam esse naturalem & supernaturalem simul, sed hoc implicat, ergò: probatur sequela: Effectus naturalis, quia innata Virgini; supernaturalis verò, quia modo supernaturali concurreret. R. dist. ma. sub eadem ratione, nego: secundum diversam, concedo. Itaq; illa potentia esset naturalis intrinsecè, extrinsecè verò esset supernaturalis, sic etiam anima est intrinsecè naturalitèr receptiva gratiæ, recipiens verò extrinsecè, propter supernaturalitatem gratiæ adnexam.

Arguitur: Contra Conclusionem principalitèr, probando, nullam dari potentiam obedientialem in intellectu. Nulla potentia potest elevari ad actus supra se & superiores se producendos; ergò nec in homine, nec in angelo datur potentia obedientialis: probatur ant. Nulla potentia materialis potest elevari ad producendum actum spirituales; ergò nulla potentia intellectualis ad producendum actum supernaturalem: probatur consequentia, plùs differunt Potentia naturalis, & Actus supernaturalis, quàm potentia materialis & actus spiritualis, quia sunt diverforum magis generum, sed potentia materialis non potest producere actum spirituales; ergò nec potentia naturalis actum supernaturalem, sed R. negando aut. cum conseq. prob. & paritate, quia intellectus habet virtutem, saltem incompletam & inadæquatam, ad attingendos illos actus, potentia autem materialis nullo modo habet inchoatum principium ad actus spirituales eliciendos, adeoq; non potest illos elicere, unde illi actus non dicuntur extra latitudinem objecti adæquati esse, sed tantum extra latitudinem objecti naturalis attingentiæ, ideoq; per supernaturale comprincipium elevari & adjuvari potest. Sed

Instatur: Illa potentia obedientialis inchoata, dum completur ad actum supernaturalem producendum, vel aliquid superadditur ipsi vel nihil, si hoc; ergò modo non erit magis potens, quàm antè fuit: si primum, tunc ad illud aliud superadditum iterum aliud superadditum dari debet in infinitum, quod semper cavendum est. R. Illam potentiam intrinsecè non compleri per aliquod superadditum, sed tantum extrinsecè in quantum videlicet habitus, vel aliud auxilium supernaturale concurrat ad producendos illos actus.

Urgetur: Si nihil additur, preter auxilium & particularem concursum DEI, sequitur, illum concursum non esse supernaturalem, sed connaturalitèr ei debitum, sed hoc dicendo tollitur suppositum de potentia obedientiali, ergò: probatur sequela: Quia omnis potentia ex natura existit, quòd

quod ad actus quos producere potest, ei communicetur sufficiens auxilium; ergo illi erit debitum. R. negando sequelam, cujus probationis ma. dist. Omnis potentia exigit sibi conaturaliter auxilium & particularem concursus, si potentia sit adaequata & completa, concedo, si sit inchoata tantum & incompleta, nego ma. Itaque verum quidem est, quod auxilium potentiae completae & totaliter dispositae, ac esse sufficienti, ad producendos aliquos effectus, debeatur, non tamen incompletae. Nec refert, quod habeat tam bene inclinationem ad illos actus, quam ad eos, quos potest elicere, ut potentia completa, quia non statim est ei debitus concursus ex eo praecise, quod habeat inclinationem, quia habet etiam intellectus inclinationem ad beatitudinem; nec tamen ex communi lege debetur ei concursus ad beatitudinem habendam.

musca posse producere gratiam sanctificantem, sed hanc nequit producere; ergo quodlibet non potest elevari ad quolibet producendum: probatur mi. Nulla res potest attingere terminum creationis, sed gratia sanctificans est terminus creationis; ergo musca eam nequit producere. Similiter deberet posse homo elevari ad faciendum veram transsubstantiationem, quod tamen omnes Theologi in quarto negant, & plura alia similia. Ex quibus

Probatur eadem pars quarto.

Si quodlibet posset elevari ad quodlibet producendum, sequeretur, brutum posse intelligere & velle, lapidem ratiocinari, accipere beatitudinem, frui DEO, oculum audire, aurem videre &c. sed haec omnia sunt contra ipsos adversarios; ergo: quia si quodlibet potest elevari ad quodlibet producendum, poterunt etiam enumerata, cum sint aliqua ex quibuslibet.

Dices: Ut possit elevari quodlibet ad

XIII.

producendum quodlibet, debere esse proportionem aliquam, inter causam & effectum, quae in proposito casu enumeratorum non est. Sed Contra, licet inter recensita non sit proportio naturaliter, poterit tamen esse proportio supernaturaliter, quemadmodum est inter frigus & calorem.

Dices: Disparitatem esse, quia Deus potest supplere concursus extrinsecum cause efficientis, non vero cause formalis. Sed Contra: Quando produceret brutum intellectum, vel tunc Deus supplet totaliter causalitatem cause efficientis illam intellectum, vel tantum partialiter; si totaliter, ergo brutum tunc mere passivè se tantum haberet; si partialiter, ergo brutum habet naturaliter virtutem producendi intellectum saltem partialiter, sicut intellectus habet virtutem producendi visionem beatificam, & consequenter sicut intellectus elevatus ad producendam visionem beatificam denominatur beatus ex sola illa productione, ita etiam brutum ex productione intellectus deberet dici intelligens. Sed

Opponitur Autoritas Magni Divi

XIV.

Augustini lib. 5. de Gen. ad Litteram cap. 17. ubi, postquam rerum naturalium vim descripsisset, ait: Super hunc autem motum, cursumque rerum naturalem potestas Creatoris habet apud se, posse de his omnibus facere aliud, quam earum seminales rationes habent, non tamen id, quod in eis posuit, ut de his fieri vel absq. alio possit: in quibus verbis clarè docet, naturam creatam posse elevari ad effectus producendos, quos secundum suam rationem formalem producere nequeunt. Verum tamen R. Sanctum & magnum nostrum Doctorem per hoc non velle, quod creatura possit producere effectus, quos ex natura sua non erat incompletè & inchoatè potis producere, sed tantum tales, quos ex natura nobis nota non videbatur posse producere, unde illam virtutem & potentiam inchoatam, semen occultum vocat, non quòd

Opponitur & explicatur D. Augustinum.

iii 2 nullum

XI. Dico 3. Datur etiam in aliis rebus potentia obediens actui, non tamen in qualibet re ad quodlibet producendum. Ita Authores pro tertia sententia cit.

Probatur prima pars: Autoritate D. Bernardi, in Cant. Serm. 35. ubi expendens illa verba Marci 14. *Melius ei fuerat, si natus non fuisset homo ille, aut, non utiq. si natus non fuisset omnino, sed si natus non fuisset homo, sed verbi gratia, aut pecus, aut alia quaeptam creatura, quae quoniam iudicium non haberet, ad iudicium non veniret, ac per hoc nec ad supplicium.* Ergo ex mente D. Bernardi poterant elevari parentes illi, ut ex ipsis nasceretur pecus, aut alia creatura, & consequenter datur potentia obediens actui. Ex hinc desumo argumentum à ratione, &

Probo Conclusionem secundò:

Datur potentia obediens actui in homine, & angelo ad varios actus supernaturales eliciendos; ergo etiam datur in aliis rebus: probatur consequentia, quia sicut angelus, & homo possunt elicere actus, qui habent proportionem, analogiam & similitudinem, ad eos, quos naturaliter elicere valent, respectu quorum sunt veluti potentiae incompletae, ita etiam aliae res habent analogiam ad plures actus, respectu quorum possunt esse potentiae incompletae: ergo.

Probatur tertia pars: Autoritate Doctores subtilis 4. d. 1. q. 1. §. ad quaestionem, ubi ait: *Est enim absolute Deus possit creare frigus non tamen per calorem; ita quòd calor sit causa activa in aliquo ordine, respectu frigoris.*

XII. **Probatur secundò ratione:**

Unum contrarium nequit per potentiam obediens actui elevari ad producendum aliud contrarium, ut frigus ad producendum calorem; ergo non datur potentia obediens actui in qualibet re ad quodlibet producendum: probatur aut. Nulla essentia habet ex natura sua intrinseca potentiam ad destruendum se, quia illa potentia deberet emanare ab eius essentia, & illi ex natura sua competere, quod implicat, cum qualibet res appetat sui conservationem, non vero destructionem.

Probatur tertio: Si quodlibet posset

elevari ad producendum quodlibet, deberet

F. Amandi Hermann Physicà.

nullum sit, sed quod occultum sit. Deinde verum, quod creatura possit producere varios effectus supernaturales, malè tamen infertur; ergo quodlibet potest elevari ad quodlibet producendum. Imò quantum Divus Augustinus voluerit, ipse sequentibus se declarat, nam loco citato paulò infra textum allegatum subdit: *Horum & talium modorum rationes, non tantum in Deo sunt, sed ab illo etiam rebus creatis inditæ, atq; concreatae.* Ut autem lignum de terra excisum, aridum, perpolitum, sine radice ulla, sine terra & aqua repente floreat & fructum gignat, ut per luventiam sterilis femina in senectute pariat, ut asina loquatur, & si quid ejusmodi est, dedit quidem naturis, quas creavit, ut ex iis hæc fieri possent. In quibus verbis clarè insinuat & loquitur vel de potentia passiva, vel de inchoata, ut est de sterili femina & seni, quæ ex natura sua habet, ut parere possit, quamvis defectu humorum in senectute nequeat, non tamen dicit, quamlibet creaturam quodlibet posse producere: unde lib. 16. contra Faustum cap. 3. dicit: *Deus creator & conditor omnium naturarum, nihil contra naturam facit, id enim erit cuius rei naturale, quod ipse fecerit, a quo est omni modus, numerus & ordo naturæ.* Et lib. 21. Civit. cap. 8. hæc habet: *Omnia potentia contra naturam dicimus esse, sed non sunt, quomodo enim est contra naturam, quod Deus sit voluntate, cum voluntas tanti utiq; Conditoris, conditæ rei cuiusq; natura sit? Potentiam ergo sit non contra naturam, sed contra quam est nota natura.* Sed ex ratione etiam in contra

XV.
Argumentum ex ratione.

Arguitur. Datur potentia obedientialis in intellectu, ut possit elevari ad producendam visionem beatificam; ergo datur etiam potentia obedientialis in igne ad producendam aquam, in calore ad producendum frigus, & consequenter in omnibus ad omnia: probatur consequentia, quia major est impropertio in intellectu ad visionem beatificam, quam in calore ad producendum; ergo si datur potentia obedientialis in intellectu, dabitur etiam in calore: probatur aut. Quia intellectus est ordinis naturalis, visio verò beatifica est ordinis supernaturalis, calor & frigus autem utrumque est ordinis naturalis; ergo est major impropertio. R. negando consequentiam, cum sua probatione, quia in intellectu, respectu visionis beatificæ est tantum impropertio proxima, non verò remota, in igne verò, respectu aquæ & in calore, respectu frigiditatis est impropertio non modò potentia proxima, sed etiam remota, adeoque est major impropertio, maximè cum frigus nullam dicat analogiam ad calorem, nec ab eo produci petat, visio verò beatifica, si producatur, petit produci ab intellectu, non sic petit frigus produci à calore. Unde hic non tam attendenda est proportio ordinis, sed proportio activi ad passivum.

Instatur. Si eliet aliqua major proportio inter intellectum & visionem beatificam, quam inter calorem & frigus, maximè esset vitalitas in utroque repetita, hæc non est; ergo nulla: probatur mi. quia vitalitas visionis est in ordine suo supernaturalis, vitalitas autem intellectus est naturalis, ergo: R. dist. ma. esset vitalitas sola, nego, esset vitalitas & etiam ipsa

visio, quæ ab intellectu produci petit, concedo ma. & nego mi. cuius probationem etiam distinguo, vitalitas visionis est supernaturalis respectu potentia proxima, concedo, respectu potentia remotæ, nego. Itaque vitalitas visionis respectu potentia remotæ potest dici aliquo modo naturalis, in quantum videlicet intellectus habet potentiam inchoatam & innatam respectu illius visionis.

Urgetur. Nullum superius continetur in inferiori, sed effectus est supernaturalis & majus quid; ergo nullo modo contineri potest in potentia naturali, & consequenter vitalitas visionis, quæ supernaturalis est, nullo modo continebitur in vitalitate intellectus. R. 1. dist. consequens; ergo naturale non potest contineri in potentia naturali, secundum se mudè considerata, concedo, in quantum est elevata, nego consequentiam. Quia potentia ut elevata, est quodammodo ordinis supernaturalis & supernaturalitas, in quantum deprehendit jam potentiam inchoatam, est quasi ordinis naturalis. Deinde R. 2. negando mi. Quia dantur multa entia naturalis ordinis, quæ non sunt tam perfecta, imò perfectiora, quam entia supernaturalis ordinis, ut patet de potentia vitali & substantia.

Verum Ad evitandas plures & has instantias, ad principale argumentum respondeo secundo, inter calorem & frigus esse majorem impropertionem, quam inter intellectum, & visionem ex eodem capite, quo putant impropertionari sibi intellectum & visionem, nempe ex supernaturalitate, quia si calor produceretur à frigore, tunc calor ille esset æque supernaturalis ordinis, licet non quoad substantiam, saltem quoad modum, adeoque invenitur & hæc, & alia impropertio, & consequenter major est Jam

Dico 4. Nulla creatura potest creare vel etiam elevari ad creandum neg, ut instrumentum, seu causa coagens instrumentalis. Ita Doctor 4. d. 1. q. 1.

Probatur primò: Autoritate D. Augustini, lib. 9. d. Genesi ad litt. cap. 1. §. ubi ait: *Angeli nullam omnino possunt creare naturam, solum enim uniuscujusq; naturæ, seu minime, creator est Deus.* Et infra: *Formare vel adjuvare costam, ut mulier esset usq; adeo non potuit, nisi Deus, à quo universa natura subsistit, ut ne illud quidem supplementum in corpore viri, quod in illius costæ successu locum, ab angelis factum esse crediderim.* Et clarè lib. de natura boni cap. 18. dicit: *Nemo formare & creare corpora, nisi Deus potest lib. 12. Civitat. cap. 24. asserit: Neg, enim fas est ullum naturæ, quamlibet minime mortalium, creatorem, nisi Deum credere ac dicere, etiam antequam possit intelligi.* Divi Bernardi Serm. 51. de diversis ait, solum unum Deum esse creatorem & lib. 3. de Amore Dei cap. 10. ait: *Cogitandum est Deum omnium rerum causate efficiens & superessentiale principium.* Sed si angelus, vel homo creare possent, deberet etiam cogitari, ut superessentiale principium; ergo solus Deus est, & consequenter nulli creature communicari potest. Adde D. Cyrillum Alexandrinum lib. 2. contra Julianum, ubi dicit:

Inaccessa nature sunt ea, quæ propria sunt solius & omnium summe substantie, quorum unum esse dicimus efficaciter producere posse ut creatorem, & producere res, quæ aliquando non erant.

Probatur Conclusio ratione:

Si posset creatura elevari ad creandum, deberet habere aliquam virtutem & principium inchoatum & incompletum, sed nulla creatura talem habet virtutem; ergo nulla creatura elevari potest ad creandum: probatur mi. Illa virtus deberet esse spiritualis vel materialis, neutra est, ergo: probatur mi. non materialis, tum, quia dicit D. Augustinus lib. 83, quæst. q. 78. *Ipsi non possunt de nihilo aliquid fabricare, quia per corpus operantur*: tum, quia omnis virtus materialis nihil potest agere, nisi cum dependentia à materia, creatio autem non habet dependentiam ad materiam, ergo. Nec etiam potest esse spiritualis; quia omnis virtus spiritualis operatur & agit volitione, sed per volitionem nulla creatura potest creare, quia accidens est, quod neque substantiam attingere potest, multo minus terminum creationis.

Probatur secundò: Nullum attributum Divinum potest alicui creaturæ communicari, creare est attributum Dei; ergo nulli creaturæ competere potest, probatur ma. quia quæ ratione posset communicari creaturæ unum attributum, posset & aliud, ab omnimoda paritate, quo concessio, sequeretur, quòd etiam creaturæ communicari posset non esse ab alio, quod est contra rationem creaturæ, ergo. Confirmatur: Quia nulla ratio, nec autoritas, vel levis conjectura adferri potest, quæ denotaret creaturam habere virtutem creativam etiam inchoatam.

Probatur tertio: Quòd creatura

neque ut instrumentum creare possit, quia, præterquam, quòd instrumentum semper aliquid prævium requirat ad operationem, sic immediate attingeret terminum creationis, sed creatura nequit attingere terminum creationis, ergo.

Dices: Potest creatura aliquid annihilare, ergo & creare: consequentia videtur certa, quia æqualis est distantia à nihilo ad aliquid, quam ab aliquo ad nihil, juxta Philosophum 3. Phys. l. 1. r. probatur antecedens, quia agens naturale destruit formam naturalem, ut ignis formam ligni & peccatum gratiam, ita ut nihil remaneat, ergo. Sed r. negando ant. ad cujus probationem dico, quòd licet ignis destruat formam ligni, non tamen ita destruit, ut nihil subjecti ejus remaneat. Peccatum autem non destruit gratiam Physicè, sed tantum demeritorie, in quantum scilicet Deus decrevit ad commissionem cujuscumque peccati mortalis gratiam velle tollere.

QUÆSTIO VII.

De Conditionibus Cause Efficientis ad agendum.

Agendo de Causis in communi, tetigimus quidem conditiones ad causandum requisitas

in communi, hic autem, tanquam unam præcipuam, quæ de causa efficienti moveri solet, videlicet utrum agens efficienter ita requirat passivi & subjecti approximationem, ut non possit agere in ipsum, licet maximè distaret; Unde sensus quæstionis hic est: An videlicet causa secunda ita posset agere, ut aliquid producat in fine & in extremo, ubi passum existit, ut tamen nihil producat in medio? quod multipliciter iterum intelligi potest: Primò, an possit agere indistans, ita tamen, ut cum medio tanquam cum concausa agat? Secundò, an possit agere indistans, etiam veluti causa totalis & immediate, ita tamen, ut per medium, tanquam per necessarium prærequisitum necessitate ordinis, ita ut in utrumque agat immediate, sed prius in passum propinquum, quam remotum? Tertio, an possit agere indistans immediate, non agendo in medium eodem genere actionis, sed diverso? Quarto denique an ita, ut nihil omnino producat in medium? Et in hoc posteriori sensu potissimum controversatur, nam posse reliquis, nullum videtur dubium & si est aliquid, non tantum, imprimis enim quòd possit agens agere indistans, ut etiam concurrat medium, tanquam causa partialis, patet, quia alioquin sequeretur, quòd agens non posset agere in superficiem propinquam passivi, ita quòd esset necessarius contactus Mathematicus; Deinde ponatur casus, quòd passum aliquid frigidum applicetur ad os fornacis ardentis, illud subjectum frigidum non calefiet solum ab igne, sed etiam ab aere circumstante, quia passum est tam dissimile uni, quam dissimile alteri, nec per hoc, quòd unum sit agens fortius, alterum debet impediri ab omni actione. Et sic de aliis, de posteriori tamen dicendi modo, duplex potissima est sententia. Prima est Occami & Nominalium cum pluribus aliis etiam Recentioribus, qui omnes putant, in rebus creatis dari agentia, quæ ita in passum distans agere possunt, ut nullo modo agant in medium, sive eadem, sive diversâ ratione. Secunda est huic immediate opposita & negativa, quæ videtur Aristoteli esse conformior, eamque tenet D. Thomas & plurimi Recentiores. Scotista in isto passu liberi sunt, eò, quòd Scotus nihil determinaverit de hac re, ut proinde etiam tam bene pro una, ac pro altera citatur sententia. Pro Resolutione

Notandum, Subjectum posse dupliciter esse approximatum suæ causæ: primò per indistantiam, seu immediationem suppositi, quando scilicet causa & passum, in quod causa agit, sunt in eodem loco, ita ut inter illa versetur & intercedat contactus Mathematicus, vel saltem Physicus, id est, in maxima vicinitate. Secundò per indistantiam & immediationem virtutis, quando passum continetur intra latitudinem & spheram activitatis agentis, per spheram activitatis autem aliud non intelligo, quam spatium, ultra quod causa suam virtutem nequit diffundere, quòd circum & spheram efficere solet, ut patet de Magnete, qui ex omni parte ad æqualem distantiam ferrum attrahit, ita ut non trahat ex una parte in remotiori, ex alia in propinquiori distantia. His notatis & præmissis resolutivè

II.

Dupliciter potest esse subjectum approximatum, vel per suppositum, vel per virtutem.

III.
in creatis
non datur
actio indi-
stans.

Dico I. In causis & agentibus creatis non datur actio indistans, seu non potest agens naturale in subiecto remoto producere aliquid, nisi prius operetur aliquid in medio. Hæc est Authorum secunda sententia: &

Probatur ab Experientia, quæ est optima Rerum, ubi rationes desunt, Magistra, quæ constat, quod quotiescunque inter agens & passum intervenit aliquid aliud corpus, quod est incapax huiusmodi effectus, quod toties impediatur actio agentis, sed huius rei, & experientia nulla potest alia assignari ratio, nisi quia actio transiens per medium fuit impedita; ergo nullum agens creatum potest producere aliquem effectum in extremo, nisi operetur aliquid in medio; Patet ma. tum, quia sol non illuminat hypocauftum, aut aliud quodlibet subiectum, si aliquid inter ipsum, & subiectum interponatur, tum, nullum obiectum producit sui sensibilem speciem in oculo, seu potentia visiva interveniente obiecto opaco: tum (ut omittam plurimas alias experientias) Magnes nequit attrahere ferrum, si inter ipsum & ferrum inter sit paries: probatur etiam min. quia si sol potest agere indistans, ut non operetur in medio, quæro, quare non producat in hypocaufto calorem & lucem, si fenestræ claudantur asseribus, & tamen producat dum transit & interpositus est cristallus & alia vitra ac corpora diaphana, certè huius alia non potest dari ratio, nisi quia vitrum & corpora diaphana sunt capacia, ut per illa transeat actio: ergo.

IV.

Dices. Hoc provenire ex eo, quod asseres & alia corpora resistent soli agenti, adeoque impediunt ejus actionem, sicut videmus calorem non posse producere calorem, dum ei frigus obstat. Sed Contra: Quia asseres & alia corpora interjecta inter solem & hypocauftum, vel faciem meam non resistent illuminationi, positivè producendo aliquod contrarium, quemadmodum frigus resistit calori, sed tantum negativè, per suam incapacitatem, in quantum scilicet sunt incapacia, ut per ipsa transeat calor, lux & producantur in hypocaufto, & consequenter ratio, cur interposito corpore sol non possit illuminare, alia non est, quam quod possit operari per medium.

V.

Probatur Conclusio secundò:

Si agens naturale possit agere in extremum & subiectum distans, sequeretur, quod posset effectum in quacunque distantia producere, Magnetem videlicet Cistercii existentem posse attrahere ferrum, quod est Camencii vel Henrichovii, sed hoc est inconvenientissimum; ergo: probatur sequela ma. Intellectus potest intelligere Magnetem Cistercii existentem, licet ipse sit Camencii; ergo etiam Magnes posset ferrum hic existens ad se Cistercium attrahere: probatur consequentia. Quia idè intellectus potest Magnetem intelligere in quacunque distantia, quia in producenda intelligence & in agendo non dependet à medio, sed Magnes non dependeret à medio; ergo etiam in quacunque distantia posset ipsum ferrum attrahere, ab omnimoda paritate.

Dices. Hoc fieri non posse ex eo, quod major propinquitas sit conditio, ut agens melius operetur, adeoque potest esse tanta distantia, in qua agens operari nequit. Sed Contra primò: Hinc sequeretur, quod quemadmodum major propinquitas est conditio ad melius operandum, ita absoluta propinquitas sit conditio ad operandum absolute. Contra secundò: Idè major propinquitas est conditio ad melius operandum, quia actio debet transire per medium, quod quo minus est, èd facilius vincitur, quæ actio, si non debet transire per medium, parùm referet, sive sit magna, sive parva distantia, quia nihil habet, unde impediatur, vel retrahatur ab actione.

Instabis. Hoc idè esse, quia cuiuslibet rei est assignata determinata sphaera activitatis, extra quam non potest agere, licet possit agere intra eandem. Contra: Quod habent sphaeram activitatis, aliunde non provenit, nisi, quia, diffundendo virtutem suam activam per medium, agentia debilitantur & extenuantur, vincendo medii resistentiam vel distantiam, quæ tamen actio non deberet debilitari, si non transiret per medium, sed semper manet integra adeoque in quacunque distantia agere potest. Sed principaliter contra Conclusionem.

Arguitur: Obijciendo multas & ordinarias experientias, nam Basiliscus visu hominem bestiamque interficit, verulæ oculi faciunt, torpedo piscis piscantis mortificat manum, sol in visceribus terræ aurum, gemmasque producit, id pariter faciunt alia atra, sed atra distant ab omnibus illis; ergo agunt indistans. Ad has & similes, aut alias experientias & unicam distinctione, ea omnia agere in subiecta à se distantia secundum suppositum concedendo, secundum virtutem, negando, virtus enim, per quam agit sol, diffunditur per medium usque ad ipsum subiectum. Quod si autem talis virtus & qualitas non diffunderetur, tunc èd usque propagatus est effectus productus in medio, prout contingit, dum magnus ignis calefacit simul subiectum aliquod, aut plures candela lumen intendunt in medio. Sed

Instatur: Illa virtus emissæ, quæ transiret per medium, est occulta; ergo nequit assignari, tanquam ratio, per quam ageret agens: probatur ant. quia est planè conficta. R. negando ant. cum sua probatione, ratio enim sufficientissima, adstruendi huiusmodi qualitatem, est experientia, quæ videmus, quod si inter Magnetem & ferrum (qui etiam putatur agere indistans) ponatur aliquod corpus denium & cristallinum, quod tunc nequaquam ferrum attrahat, cuius rei alia ratio assignari non potest, nisi, quia qualitas & virtus attractiva, per interpositionem corporis densi, fuit impedita, quò minus poterat difundi.

Urgetur: Si à Magnete egredieretur aliqua qualitas, deberet tam bene attrahere illud corpus interpositum, ac attraheret ferrum, si corpus interpositum non fuisset, sed hoc non facit, ergo: probatur sequela ma. quia impulsus impressus corpori projecto, trahit omnia corpora

corpora intermedia secum: ergo. R. negando sequelam ma. cum conseq. prob. disparitas est, quia impulsus est aequaliter omnibus corporibus imprimibilibus, non sic virtus Magnetica, Magnes enim non habet virtutem attrahendi, nisi ferrum, unde, licet ejus actio & virtus tam bene recipiatur in aere vel alio medio, per quod transit, non tamen illud secum trahit, quia trahendi non habet virtutem, quod ab experientia constat, quae in similibus optima est Magistra.

Replicatur: Si aliqua virtus egredietur à Magnete, illa deberet impediri per interpositionem cujuscumque corporis intermedii, quemadmodum impeditur diffusio lucis per interpositionem cujuscumque corporis opacis, sed hoc non fit, ergo: probatur min. quia si inter Magnetem & ferrum ponantur laminae aëreæ vel cupreæ, etiam fat crassa, adhuc ferrum trahit; ergo: illa qualitas non transit per medium, alioquin illud corpus interpositum transiret impedire deberet. R. dist. ma. deberet impediri interpositione cujuscumque corporis, nego; sufficientis ad impediendum transitum, concedo, quod autem non impediatur per interpositionem lamellarum cuprearum & similiarum, Ratio esse potest, tum quia virtus Magnetica resistitiam vincere potest, tum quia illae lamellae sunt porose, adeoque virtus illa facile penetrat, hoc autem dici debere ex eo constat, quia videmus, quod si corpora majora & solidiora interponantur, Magnes non possit ferrum attrahere.

Arguitur secundò: Imaginatio quae residet in capite, movet appetitum residentem in corpore; ergo agit indistans. Sed R. negando consequentiam, quia eadem anima, quae apprehendit in capite, concupiscit in corpore, si sermo sit de anima rationali, si verò de animalibus brutorum, tunc apprehensio, seu imaginatio non est nisi conditio ad monendum appetitum.

Instatur: Imaginatio matris gravidae imprimi foetui varias formas, figuras & maculas, eorum potissimum objectorum, quae immoderate concupivit, sed imaginatio matris non est praesens foetui; ergo imaginatio adhuc agit in distans. R. dist. mi. non est praesens, per virtutem, nego, non est praesens, per suppositum, transeat mi. & nego consequentiam. Itaque illae figurae & maculae non imprimuntur per imaginationem, sed per vim formativam foetus, quae vis alteratur multum per timorem, desiderium, amorem & similes passiones, quas concipiat immoderate imaginatio, & fortis apprehensio.

Pro majori Intelligentia praecedentis conclusionis Notandum, quod, quando causa creata producit effectum aliquem in subiecto distante, non esse necesse, quod effectum eundem producat in medio, quae producit in subiecto distante, sed sufficit, quod aliquid producat, quod sit per se conducat ad illum effectum, Patet: Nam sol producit aurum, & metalla in visceribus terrae, quae tamen non producit in aere; item in aere producit calorem, quem tamen non producit in sphaeris caelestibus,

utpotè cum sit qualitas corruptiva, quae proinde in caelis recipi non potest, hujus rei alia ratio à priori assignari nequit, quam diversitas dispositionum in subiectis repertarum.

DICO 2. Agens increatum ex ratione Agentis, quae infinitum est, potest agere in distans, licet nisi operetur in medium. Haec est Doctoris I. d. 37. & communior Scotistarum.

X.
Agens increatum potest agere in distans.

Probatur: Quia si per impossibile Deus non esset ubique, sed tantum in caelo, & haberet infinitam virtutem agendi, posset agere in quacunq; parte mundi, licet non ageret in medio; ergo ex ratione agentis quae talis, poterit agere in distans: probatur ant. quidquid summam Dei perfectionem commendat, Deo attribuendum est, sed hoc commendat Dei perfectionem summam, ergo: probatur min. quia hanc perfectionem commendat in creatis, ergo etiam in Deo. Dicitur tamen in conclusione notantèr est: *ex ratione agentis formalitèr*, quia ex alio capite Deus non potest agere in distans, scilicet ratione immensitatis, per quam cuicunq; rei & creaturae necessarii praesens est. Et hoc tantummodò praetendunt omnes textus Sacrae Scripturae, quae in contrarium adferri possunt.

DICO 3. Potest etiam de potentia Dei absoluta in creatu dari actio indistans. Ita Scotista & plures Recentiores contra Molinam Ruvium &c. Et

XI.
In creatis etiam divinitus dari potest.

Probatur primò: Deus potest suppleri omnem conditionem, etiam necessariam requisitam in causa secunda ad agendum, sed approximatio & propinquitas causae secundae ad passum, est tantum conditio ad agendum requisita; ergo potest Deus eam supplere, & consequenter agens creatum divinitus poterit agere in distans: probatur min. quia effectus productus in distantia in se non est in substantia extra virtutem agentis, sed tantum in modo: ergo.

Probatur secundò: Potest agens creatum elevari ad potentiam obedientialem, ad effectus supra naturam producendos, dummodò ad hoc habeat virtutem incompletam & principium inchoatum, sed sol, verbi gratia, habet principium illuminandi, producendi aurum & gemmas; ergo poterit elevari ad similes effectus producendi in distans.

Probatur tertio: Potest Deus ponere unum corpus de uno extremo in aliud extremum absque eo, quod transeat corpus per medium; ergo potest etiam elevare agens creatum, ut agat indistans. Patet ant. de Corpore Christi, quod speciebus consecratis sit praesens absque eo, quod transeat per caelos ad inferiora terrae: probatur consequentia, quia eadem est ratio, & major est connexio cum actione indistans ad agens, ac cum uno extremo ad aliud. Confirmatur: Ex eo, quod nulla possit adferri ratio vel implicancia, quare id fieri divinitus non possit. Sed

Dices: Non potest agens agere in tempore, in quo non est; ergo neque in loco, in quo non est, & consequenter agens creatum nequit elevari ad agendum indistans. R. negando conse-

XII.

consequentiam, quia agens, quod non existit in hoc tempore, non existit in ullo, sed vel existit vel existit in tempore, quod vel jam fuit, vel primò erit, quia igitur una necessarissima conditio ad agendum est existentia, dum agit, tunc pro illo tempore necessariò existere debet, agens vero, quod non existit in hoc loco, non statim propterea non existit absolute, sed tan-

tum non existit hic, unde potest existere alibi; quare benè quidem infertur, agens non existit in hoc tempore; ergò non existit illo modo; mala tamen ista altera; Agens non existit in hoc loco; ergò non existit absolute in ullo loco, adeoq; licet existentiam in hoc tempore requirat, ut agat in hoc tempore, non tamen requirit existentiam in hoc loco, ut hic agat.

DISPUTATIO V.

DE CAUSA EFFICIENTE INCREATA.

I. **N**ullus, nisi insipiens negat Deum esse causam efficientem, & principium omnium rerum creatarum, à quo, non modò in fieri, sed etiam in conservari dependeat, unde notantèr dixit etiam Regius Pfalter, insipientem in corde tantum dixisse: *Non est Deus; Nemo enim*, verba Divini Augustini sunt: *tam in signem blasphemiam ore aude- ret proferre*; verum, eum errasse, propria confessio convincit, quia ex illo anteedente consequentiam infert; *Ergò erravimus & via veritatis non fuit in nobis*. Convincunt etiam non modò fides Catholica, quæ in Symbolo suo credit: *Factorem Cæli & terræ, visibillum & invisibillum*, ac plurima Scripturæ loca, quæ testantur: *Per eum facta esse omnia*, sed insuper Illustrissima Sanctorum nostrorum Doctorum Augustini & Bernardi, nam Hypponenfis Præful lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. ait: *Contra quos* (id est insipientes) *profertur sententia Domini: Pater meus usq; modo operatur & ego operor: deinde quia non solum magna & præcipua, verum etiam ista terrena & infima ipse operatur, ut dicit Apostolus & Sapient. 11. Quomodo potest aliquid permanere, nisi voluisset, aut quomodo à te vocatum esset, non conservatur?* Serm. 55. de verbis Domini sic loquitur: *Interroga mundi ornatum, Cæli fulgorem, dispositionemq; siderum, solem diei sufficientem, lunam noctis solatium. Interroga terram fructificantem herbis & lignis, animalibus plenam, hominibus exornatam. Interroga mare quantum, & qualibus natantibus plenum, interroga aëra quantis volatilibus viget. Interroga omnia & vide, si non sensu suo, tanquam tibi respondent: Deus nos fecit, hæc & Philosophi nobiles quaesierunt, & ex arte artificem cognoverunt. Et Enarrat. Pf. 145. *Qua vides, ipse fecit. Miraris mundum, quare non Artificem mundi? Suspicias calum & exhorrescis, cogitas universam terram, & contremiscis maris magnitudinem. Respice tant a generis seminum, tant a diversitates Animalium, quidquid natat in aquis, repit in terra, volitat in aëre, circumit in celo, omnia ista, quam magna, quam præclara, quam pulchra, quam stupenda? Ecce qui fecit hæc omnia, Deus tuus est.* Abbas verò Claravallensis sæpenuerò admirabile Dei in rebus creandis artificium commendat, signantèr verò, dum expendit illum Sacra Scripturæ textum: *Ex quo omnia, in quo omnia, per quem omnia* lib. 5. de Considerat. cap. 6. sic ait: *Ex quo omnia, creabiliter, non seminabiliter. Per quem omnia, ne alium Auctorem atq; alium opificem arbitreris. In quo omnia, non quasi in loco, sed quasi in virtute. Ex quo omnia, tanquam uno principio, auctore omnium. Per quem omnia, ne alterum inducatur principium, artifex. In quo omnia, ne tertium inducatur, locus. Ex quo omnia non de quo, quia non est materia Deus, efficiens causa est, non materialis.* Rationibus autè insipientem convincere non est hujus loci, nam hoc præstant vel Theologi vel Metaphysici, ad præsens supposito Deo tanquam Causâ primâ Increatâ spectat inquirere & examinare, an & qualiter Creatura dependeat in suis operationibus à Deo, quod sequentibus faciam quaestionibus. Sit igitur*

QUÆSTIO I.

An Deus immediatè concurrat cum causa secunda ad suos effectus?

II.
Deus est vera causa.

Deum esse omnium rerum creatarum principium, dixi paulò suprâ, qui non incongruè in ratione primi principii, seu primæ causæ cum divo Bernardo Libro proximè citato definiri potest: *Verum simplexq; principium, quod principium non habuerit, id est Causa, à quâ omnia suam accipiunt esse, ipsa tamen a nemine habet origi-*

nem. De hac materia duplex solennis est sententia, unius, si non Author principalis, saltem Fautor & Defensor est Durandus, qui dicit Creaturas ad suas operationes aliud non requirere, quàm quòd à Deo ponantur ad esse, ab eoq; conserventur, ut proinde possint & deficièd operentur, sine immediato Dei consensu, quòd pluribus Sacra Scripturæ locis comprobare nititur, verum tamen hæc sententia à gravissimis Theologis & sapientissimis Philosophis summis impetitur censuris, ut eam pluribus erroribus esse obnoxiam, imò hæreticam com-
pellent.